

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 10 marca 2016 r., sygn. akt XI P 76/13, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w sprawie z powództwa Stowarzyszenia (...) z siedzibą w P., działającego na rzecz R. L. przeciwko (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. (poprzednio (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł.) zasądził od pozwanej na rzecz R. L. ryczałty za noclegi za okres od stycznia do grudnia 2011 r. wraz z ustawowymi odsetkami (pkt I). W pozostałym zakresie oddalił powództwo (pkt II). Nadto zasądził od pozwanej na rzecz Stowarzyszenia (...) w P. kwotę 1.440 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt III), obciążył i nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi kwoty 1.956,56 zł tytułem wydatków sądowych i 1.424,70 zł tytułem opłaty sądowej (pkt IV), a także nadał wyrokowi w punkcie I rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 3.168,67 zł (pkt V).

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu następujące ustalenia faktyczne.

R. L. był zatrudniony w (...) sp. z o.o. z siedzibą w Ł. na podstawie umowy o pracę od dnia 6 marca 2006 r., w tym od 1 czerwca 2007 r. na czas nieokreślony, na stanowisku kierowcy międzynarodowego, z miejscem wykonywania pracy w siedzibie pracodawcy i Europie, w pełnym wymiarze czasu pracy. Złożył oświadczenie, że zapoznał się z treścią Regulaminu Pracy, w tym treścią Regulaminu Pracy, który wszedł w życie z dniem 13 lipca 2011 r.

R. L. na polecenie pozwanej wykonywał zadania służbowe poza siedzibą pozwanej między innymi we Francji, Niemczech, Belgii, Holandii, Luksemburgu, Czechach, Słowacji, W.. Pracownicy pozwanej nocowali w kabinie samochodu ciężarowego, w której była leżanka. Niektóre samochody wyposażone były w klimatyzację, ogrzewanie postojowe. Ze względu na bezpieczeństwo ładunku zalecane było, aby kierowcy nocowali na terenie baz. Bazy miały zaplecze sanitarne. Na terenie baz pozwanej były zapewnione warunki socjalne w postaci prysznic, toalety, kąpielownia socjalna, kącika, gdzie można przygotować posiłek. W ramach opłaty parkingowej poza bazą był zapewniony prysznic i toaleta. Zdarzało się, że kierowcy nocowali na parkingach. Pozwana zwracała koszty opłaty parkingowej po przedstawieniu przez kierowcę stosownego potwierdzenia.

Zgodnie z § 25 Regulaminu Pracy z dnia 1 kwietnia 2010 r. za czas podróży służbowej przysługiwały świadczenia określone przepisami wydanymi przez Ministra Gospodarki i Pracy dla sfery budżetowej – diety, ryczałt za nocleg. Wskazano, że nie przysługuje ryczałt za nocleg kierowcy, przy nie korzystaniu z hotelu, jeżeli samochód wyposażony jest w miejsce do spania. Kolejny Regulamin Pracy, zatwierdzony w dniu 28 czerwca 2011 r. zawierał tożsamą regulację prawną.

W myśl zapisów regulaminu wynagradzania z 20 lipca 2006 r. (§15) pracownikom pozwanej przysługiwały diety z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Wysokość diet z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju była uregulowana w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju. Wysokość diet z tytułu podróży służbowych poza granicami Polski dla kierowców wynosiła 40 EUR za pełną dobę. Wysokość diet z tytułu podróży służbowych poza granicami Polski dla kierowców – stażystów wynosiła 20 EUR za pełną dobę.

W dniu 18 listopada 2009 r. pozwana podpisała z (...) sp. z o.o. porozumienie ustalające wysokość diety zagranicznej na 38 EUR za dobę począwszy od dnia 1 stycznia 2010 r.

Zgodnie z § 15 Regulaminu Wynagradzania (...) z dnia 1 kwietnia 2010 r. pracownikom przysługiwały diety rozumiane jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Wysokość diet z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju była uregulowana w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej

jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju. Wysokość diet rozumianych jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju wynosiła łącznie 38 EUR za każdą pełną dobę, z czego kwota 13 EUR stanowiła dietę rozumianą jako pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży, kwota 25 EUR obejmowała zwiększenie innych kosztów socjalnych.

W dniu 14 września 2010 r. pozwana podpisała ze Związkami Zawodowymi (...) pracowników (...) sp. z o.o. porozumienie ustalające wysokość diety zagranicznej na 40 EUR za dobę. Za okres od 1 lipca 2010 r. do 13 września 2010 r. różnica diety między 38 EUR a 40 EUR miała być wyrównywana na liście płac za miesiąc wrzesień. Ww. porozumienie zakończyło spór zbiorowy pracodawcy z pracownikami. W imieniu związków porozumienie podpisał K. W..

W dniu 3 grudnia 2010 r. pozwana podpisała z Komisją Zakładową (...) sp. z o.o. porozumienie ustalające wysokość diety zagranicznej rozumianej jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową poza granicami kraju od dnia 1 stycznia 2011 r. na 41 EUR za dobę, z czego kwota 14 EUR stanowić miała dietę rozumianą jako pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży, a kwota 27 EUR obejmować miała zwiększenie innych kosztów socjalnych.

Łącznie, na skutek porozumień zawieranych z organizacjami związkowymi, z tytułu kosztów podróży Regulamin Wynagradzania z dnia 1 kwietnia 2010 r. przewidywał, że pozwana będzie wypłacała kierowcom diety rozumiane jako:

- od 1 kwietnia 2010 r. 38 EUR (13 EUR tytułem rekompensaty zwiększonych kosztów wyżywienia oraz 25 EUR jako rekompensatę zwiększonych innych kosztów socjalnych);
- od 1 stycznia 2011 r. 41 EUR (14 EUR tytułem rekompensaty zwiększonych kosztów wyżywienia oraz 27 EUR jako rekompensatę zwiększonych innych kosztów socjalnych);
- od 1 marca 2012 r. 42 EUR (14 EUR tytułem rekompensaty zwiększonych kosztów wyżywienia oraz 28 EUR jako rekompensatę zwiększonych innych kosztów socjalnych).

Pracownicy nie otrzymali wypowiedzenia zmieniającego w związku z regulaminem wynagradzania z 2010 i 2011 r. Aneksy do umów o pracę zawierały adnotację, że pozostałe warunki wynagradzania pozostają bez zmian. Zwyczajowym sposobem informowania pracowników było wywieszanie informacji i regulaminów na tablicach.

Wysokość diety nie zależała od tego do jakiego kraju kierowca jeździł. Dieta nie pokrywała kosztów noclegu. Każdy kierowca miał obowiązek prowadzenia karty realizacji zadań, do której wpisywał godzinę przekroczenia granicy. Do karty wpisywane były czynności i dane związane z załadunkiem i rozładunkiem, tankowanie paliwa i wszelkie uwagi. Delegacje były rozliczane w okresach miesięcznych.

Po powrocie do kraju kierowca dokonywał rozliczenia jazdy w ustalonym trybie, przestrzegając obowiązku niezwłocznego zdania dokumentów stanowiących podstawę do zafakturowania wykonania usługi przewozowej, m.in. wykresówek tachografu, dokumentów księgowych potwierdzających poniesione wydatki i koszty. Kierowca był zobowiązany do należytego wypełnienia wszystkich formularzy dotyczących delegacji krajowych i zagranicznych. Kierowca miał obowiązek wypełniać i doręczać przełożonemu, m.in. formularz rozliczenia delegacji krajowych i zagranicznych oraz kartę realizacji zadań. Na karcie realizacji zadania nie były odnotowywane noclegi. Z zapisów tarczki tachografu nie wynikały miejsca noclegu.

W maju 2012 r. został sporządzony protokół kontroli PIP, z którego wynikało m.in., że kwota diety na pokrycie zwiększonych innych kosztów socjalnych w przypadku noclegów w Niemczech, Austrii, W., na W., w Czechach (jako ryczałt) była wystarczająca. Natomiast dla części państw ryczałt był zbyt niski. Chodziło o Francję, Hiszpanię, Wielką Brytanię i Niderlandy. Wskazano, że ze względu na to, że podróże odbywają się po różnych krajach oraz z uwagi na brak ewidencjonowania państw, w których kierowca odbywał nocleg, nie było możliwe ustalenie, czy wielkość ryczałtu

na pokrycie zwiększonych innych kosztów socjalnych pokrywała należności – a według oświadczenia A. G., kwota ta obejmowała także koszty noclegów.

Wysokość ryczałtu za noclegi według kursu walut z dnia wymagalności, w przypadku

R. L. wynosiła:

- 2.091,72 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 lutego 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.312,34 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 lutego 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.292,87 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 marca 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.093,97 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.737,99 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty,
- 2.458,26 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 maja 2010 r. do dnia zapłaty,
- 2.935,44 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 czerwca 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.368,11 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 czerwca 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.202,40 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 sierpnia 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.563,12 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 sierpnia 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.561,48 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 września 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.435,32 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 września 2010 r. do dnia zapłaty,
- 2.057,12 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2010 r. do dnia zapłaty,
- 2.365,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 listopada 2010 r. do dnia zapłaty,
- 734,23 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 listopada 2010 r. do dnia zapłaty,
- 1.089,63 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty,
- 2.243,51 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8 stycznia 2011 r. do dnia zapłaty,
- 2.006,60 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 lutego 2011 r. do dnia zapłaty,
- 2.862,94 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 marca 2011 r. do dnia zapłaty,
- 1.794,51 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty,
- 2.008,18 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2011 r. do dnia zapłaty,
- 593,54 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 maja 2011 r. do dnia zapłaty,
- 2.511,56 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 czerwca 2011 r. do dnia zapłaty,
- 2.648,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 lipca 2011 r. do dnia zapłaty,
- 2.648,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 sierpnia 2011 r. do dnia zapłaty,

- 2.735,37 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 września 2011 r. do dnia zapłaty,
- 2.605,98 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 listopada 2011 r. do dnia zapłaty,
- 3.548,53 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty,
- 2.252,57 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty,
- 3.226,47 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 marca 2012 r. do dnia zapłaty,
- 3.504,56 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty,
- 2.896,67 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 maja 2012 r. do dnia zapłaty,
- 1.975,01 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty,
- 2.812,46 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 lipca 2012 r. do dnia zapłaty,
- 2.711,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty,
- 1.631,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 31 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty,
- 251,03 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 września 2012 r. do dnia zapłaty,
- 2.221,45 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 października 2012 r. do dnia zapłaty,
- 2.729,10 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 listopada 2012 r. do dnia zapłaty,
- 2.710,22 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty,
- 2.698,21 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty,

Na liście płac jednym z elementów płacy była dieta zagraniczna. Nie wyszczególniano pozycji „ryczałt za noclegi”.

Miesięczne wynagrodzenie R. L. liczone jak ekwiwalent za urlop wynosiło 3.168,67 zł.

Sąd I instancji pominął kserokopie złożone przez strony, wskazując, że jako niepoświadczone za zgodność z oryginałem nie miały waloru dokumentu, a tym samym nie mogły stanowić dowodu w sprawie. Sąd ten nie uwzględnił również wniosku pozwanej o zwrócenie się z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości UE, podnosząc, że wskazywane przez pozwaną wątpliwości zostały rozstrzygnięte w sposób wystarczający w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, iż powództwo częściowo zasługiwało na uwzględnienie.

Przechodząc do rozważań w zakresie zgłoszonych roszczeń, sąd I instancji podkreślił, że zgodnie z art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz. U. z 2012 r., poz. 1155) obowiązującym od dnia 3 kwietnia 2010 r. kierowcy w podróży służbowej, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalone na zasadach określonych w art. 77⁵ § 3-5 k.p. Stosownie zaś do treści art. 2 pkt. 8 powołanej ustawy określenie podróż służbowa oznacza każde zadanie służbowe polegające na wykonywaniu, na polecenie pracodawcy: (a) przewozu drogowego poza miejscowość, o której mowa w pkt 4 lit. a, lub (b) wyjazdu poza miejscowość, o której mowa w pkt 4 lit. a, w celu wykonania przewozu drogowego. Zgłoszone w sprawie roszczenia dotyczyły zarówno okresu przed, jak i po wejściu w życie cytowanego art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. Pracownik, na rzecz którego działało powodowe stowarzyszenie zatrudniony został przed wejściem w życie regulaminu pracy i wynagradzania z dnia 1 kwietnia 2010 r.

Dalej Sąd Rejonowy powołał się na treść uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSNP 2014/12/164. Wskazał za nią, że w wyniku nowelizacji ustawy o czasie pracy kierowców powstała sytuacja prawna, w której podróże kierowców transportu międzynarodowego odbywane w okresie do dnia 3 kwietnia 2010 r. nie stanowiły podróży służbowych w rozumieniu art. 77⁵ § 1 k.p. (nie mają więc zastosowania wprost przepisy powszechnie obowiązujące dotyczące zwrotu kosztów podróży służbowych), a po tej dacie są one podróżami służbowymi (art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców) i kierowcom przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalone na zasadach określonych w art. 77⁵ § 3-5 k.p. (art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców). Jednakże za okres do dnia 3 kwietnia 2010 r. moc prawną zachowały korzystniejsze dla pracowników (przyznające diety i zwrot kosztów noclegu) postanowienia układów zbiorowych pracy (regulaminów wynagradzania) oraz umów o pracę (art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p.). Sąd I instancji powołał się również na orzecznictwo wskazujące, że w przypadku nieustalenia w układzie zbiorowym (regulaminie wynagradzania) lub umowie o pracę świadczeń z tytułu podróży odbywanych przez kierowcę, jej koszty mogą podlegać wyrównaniu w wysokości odpowiadającej należnościom (diplomom) z tytułu podróży służbowej przewidzianym w przepisach powszechnie obowiązujących dla pracowników wykonujących rzeczywiście podróże służbowe (tu powołał wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2009 r., I PK 279/07, Lex nr 509051; z dnia 18 sierpnia 2009 r., I PK 51/09, OSNP 2011/7-8/100; z dnia 23 czerwca 2010 r., II PK 372/09, Monitor Prawa Pracy 2010 nr 11, s. 597 oraz z dnia 1 kwietnia 2011 r., II PK 234/10, OSNP 2012/9-10/119).

Sąd I instancji przywołał treść art. 77⁵ § k.p. uznając, że przepisy wykonawcze wydane na podstawie § 2 tego przepisu ustalają minimalny standard wszystkich świadczeń z tytułu podróży służbowych (diplom, zwrotu kosztów przejazdu, noclegów i innych wydatków), które w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę mogą być uregulowane korzystniej dla pracownika. Odesłanie w art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców do art. 77⁵ § 3-5 k.p. oznacza więc pośrednio odesłanie do art. 77⁵ § 2 k.p., a w konsekwencji uznanie, że kierowcy – pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., chyba, że korzystniejsze dla niego zasady zostały ustalone w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę.

Sąd Rejonowy odwołał się do regulaminu wynagradzania z 20 lipca 2006 r. (§15), z którego wynikało, że pracownikom pozwanej przysługiwały diety z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Wysokość diet z tytułu podróży służbowych poza granicami Polski dla kierowców wynosiła 40 EUR za pełną dobę. Wysokość diet z tytułu podróży służbowych poza granicami Polski dla kierowców-stażystów wynosiła 20 EUR za pełną dobę. Brak było w tym zakresie uregulowań dotyczących ryczałtów za noclegi. Regulamin wynagradzania z dnia 1 kwietnia 2010 r., stanowił zaś, iż pracownikom przysługują diety rozumiane jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Wysokość diet rozumianych jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju wynosiła łącznie 38 EUR za każdą pełną dobę, z czego kwota 13 EUR stanowiła dietę rozumianą jako pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży, kwota 25 EUR obejmowała zaś zwiększenie innych kosztów socjalnych.

Sąd I instancji przypomniał, że zmiana układu (regulaminu) na korzyść pracownika powoduje automatyczną zmianę indywidualnych stosunków pracy – staje się częścią umów o pracę, natomiast zmiana niekorzystna – o ile nie nastąpi w drodze porozumienia zmieniającego – powinna być wprowadzona poprzez wypowiedzenie pracownikom dotychczasowych warunków umowy o pracę. Układy zbiorowe pracy zajmują wyższe miejsce w hierarchii źródeł prawa pracy niż regulaminy wynagradzania, jednakże zawsze należy pamiętać o zasadzie pierwszeństwa stosowania tego źródła prawa pracy, którego postanowienia są bardziej korzystne dla pracownika. W Kodeksie pracy przewiduje się pisemną formę wypowiedzenia warunków pracy i płacy (art. 42 § 2 k.p.). Do oświadczenia pracodawcy o wypowiedzeniu warunków pracy lub płacy stosuje się odpowiednio przepisy o wypowiedzeniu umowy o pracę. Oznacza to, że każde wypowiedzenie warunków pracy lub płacy powinno być złożone – tak jak wypowiedzenie definitywne – na piśmie, z zachowaniem przepisów o okresach i terminach wypowiedzenia, oraz powinno zawierać

pouczenie o przysługujących pracownikowi środkach prawnych od wypowiedzenia (niezależnie od pouczenia, że pracownik może do połowy okresu wypowiedzenia odmówić przyjęcia nowych warunków). W rezultacie, skoro nowy regulamin był mniej korzystny od poprzednio obowiązującego, to zmiana wymagała wypowiedzenia warunków pracy i płacy w drodze wypowiedzenia zmieniającego. Sąd rejonowy odrzucił pogląd, że w tym zakresie doszło do zawarcia w sposób dorozumiany porozumień modyfikujących treść indywidualnych stosunków pracy

Sąd I instancji wskazał, że w okresie przed 1 kwietnia 2010 r. w aktach wewnętrznych pozwanej nie była regulowana w żaden sposób kwestia ryczałtów za noclegi, a tym bardziej zryczałtowanych świadczeń, które miałyby zostać zaliczone na poczet należności z tytułu ryczałtów. Przywołał treść § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. z 2002 r., nr 236, poz. 1991 ze zm.), art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz. U. z 2012 r., poz. 1155) oraz art. 8 ust. 2 i 8 Rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85. Zwrócił także uwagę na orzecznictwo Sądu Najwyższego, według którego zapewnienie powodowi noclegu w kabinie samochodu ciężarowego nie oznaczało zapewnienia bezpłatnego noclegu w rozumieniu powołanych przepisów, co uprawniało pracownika do otrzymania od pracodawcy zwrotu kosztów noclegu co najmniej na warunkach i w wysokości określonych w treści rozporządzenia (uchwała SN z dnia 7 października 2014 r., I PZP 3/14, OSN 2015/4/47; uchwała SN z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSNP 2014/12/164). W konsekwencji sąd I instancji uznał za niezasadne argumenty strony pozwanej, która podnosiła okoliczność zapewnienia kierowcy bezpłatnego noclegu w odpowiednio przystosowanej kabinie samochodu.

Sąd I instancji zwrócił uwagę, że zagadnienie prawne rozstrzygnięte w powołanej wyżej uchwale SN z dnia 7 października 2014 r. dotyczyło wyłącznie wykładni § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, a ściślej wykładni użytego w tym przepisie zwrotu „bezpłatny nocleg”. Nie dotyczyło natomiast konsekwencji prawnych ustalenia przez strony stosunku pracy – na podstawie art. 77⁵ § 3 k.p. – warunków wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u pracodawcy prywatnego (innego niż państwowa lub samorządowa jednostka sfery budżetowej) w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, w sytuacji, gdy strony stosunku pracy ustaliły, że pracownik nie będzie uprawniony do ryczałtu za nocleg, jeżeli odbywa go w przystosowanej do tego kabinie pojazdu.

W ocenie Sądu Rejonowego pracowników obowiązywały postanowienia wynikające z regulaminu wynagradzania z 2006 r., o czym była mowa powyżej. Sąd ten przedstawił jednak swoje stanowisko czyniąc hipotetyczne założenie konkludentnego wprowadzenia do umów o pracę zapisów regulaminu pracy z 1 kwietnia 2010 r. Wyjaśnił, że zapis regulaminu wynagradzania z kwietnia 2010 r. dotyczący wypłaty diety na pokrycie innych kosztów socjalnych nie stanowił pokrycia ryczałtów za noclegi. Przywołał treść art. 77² k.p. oraz zauważył, że regulamin wynagradzania z 2010 r. wszedł w życie w czasie, gdy w orzecznictwie traktowano zapewnienie noclegu w kabinie samochodu jako zapewnienie bezpłatnego noclegu. Dalej sąd rejonowy rozumował w następujący sposób. Pracodawca prezentował stanowisko, że ryczałt się nie należy, bowiem zapewnia nocleg w odpowiednio przystosowanej kabinie (zgłaszając w tym zakresie wnioski dowodowe). Powyższe znalazło potwierdzenie w regulaminie pracy, który stanowił, że ryczałt nie przysługuje, gdy pracodawca zapewnia nocleg w kabinie pojazdu. Skoro tak, to jednocześnie pracodawca nie mógł płacić ryczałtu za nocleg w ramach diet, bowiem powyższe wyklucza się wzajemnie i stanowi „dopasowywanie” przez pracodawcę wypłaconych kwot do przedmiotu żądania. Należy też zwrócić uwagę na zapis Regulaminu Wynagradzania, który określa, jakie świadczenia przysługują za czas podróży służbowej – diety i ryczałt za nocleg. Jednoznacznie wskazuje też na zastosowanie wprost rozporządzeń i różnicuje te dwa świadczenia. Regulamin wynagradzania nie posługuje się pojęciem noclegu, kosztami noclegu, ryczałtem za nocleg. Nie określa, jaka część

diety stanowi konkretnie ryczałt za nocleg, a jaka część to inne koszty socjalne. Ani w umowie o pracę, ani w innym dokumencie w formie oświadczenia pracownika nie mówi się, że diety stanowią również ekwiwalent wydatków na noclegi. Definicja diety wynika z treści rozporządzeń, które wymieniają osobno diety oraz zwrot kosztów przejazdów, dojazdów i noclegów, nie ma więc podstaw prawnych, aby w aktach niższego rzędu ten podział nie został zachowany (por. w tym zakresie wyrok SA we Wrocławiu z dnia 15 marca 2012 r., III APa 8/11, Lex nr 1238707). Jednocześnie skoro przepis wewnętrzny przewidywał pobawienie prawa do ryczałtu za nocleg w związku z przyjęciem, że pracodawca zapewnia bezpłatny nocleg w kabinie, to nie można było uznać, że jest to uregulowanie bardziej korzystne, skoro aktualna na datę wyrokowania wykładnia zakładała, że kabina samochodu nie może być kwalifikowana jako bezpłatny nocleg.

Także ogólnie określona dieta na 38/41/42 EUR nie mogła być, zdaniem sądu rejonowego, przyjęta jako uregulowanie bardziej korzystne niż powszechnie obowiązujące przepisy. Także dieta przyjęta na poziomie 40 EUR nie spełniała takiego waloru. W istocie dieta w ścisłym tego słowa znaczeniu została określona na wyższą kwotę niż 23 zł, jednakże mając na względzie to, że ryczałt za nocleg w różnych krajach był różny i wynosił 25 euro (Austria), 40 euro (Belgia), 20 euro (Czechy), 30 euro (Francja), nie można było przyjąć, że łączna kwota 38/41/42 EUR – przy założeniu minimalnej stawki diety – 23 zł (ok. 6 euro) w każdym przypadku była bardziej korzystna niż przepisy wykonawcze, przy uwzględnieniu dodatkowo, że powyższa dieta miała pokryć inne koszty socjalne. Mając na uwadze powyższe rozważania sąd I instancji nie dał wiary świadkom A. G., K. S. w zakresie w jakim podali, że ryczałt za noclegi był wypłacany w ramach innych kosztów socjalnych.

W ocenie Sądu Rejonowego roszczenia pracownika należało rozpatrywać na gruncie rozporządzenia dotyczącego odbywania podróży służbowej poza granicami kraju, w świetle art. 18 § 2 k.p. i art. 9 § 2 k.p. Samo zatem przyjęcie, że pracodawca nie zapewniał bezpłatnego noclegu przesądzało zdaniem sądu I instancji o zasadności roszczenia o ryczałt za noclegi. Sąd ten wywodził, że w przypadku ryczałtu bez znaczenia jest, czy i w jakiej wysokości pracownik poniósł koszty noclegu. Ryczałt przysługuje nawet wtedy, gdy kosztów tych faktycznie pracownik nie poniósł. Ryczałt nie przysługuje tylko wtedy, gdy pracodawca zapewnił pracownikowi bezpłatny nocleg – w warunkach hotelu (motelu), a nie w dostosowanej do spania kabinie pojazdu. W razie zatem nie przedstawienia rachunku za hotel (motel) kierowcy przysługuje co najmniej ryczałt w wysokości 25 % limitu ustalonego w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., z czym w sprzeczności nie pozostaje możliwość „zaoszczędzenia” przez pracownika wydatków i zwiększenia w ten sposób dochodu uzyskiwanego z tytułu zatrudnienia. Zatem nawet, gdy kierowca nie pokrywa faktycznie kosztów noclegu, ponieważ korzysta w tym celu z kabiny pojazdu i w związku z tym nie przedstawia rachunku za hotel, należy mu się ryczałt. Konsekwentnie sąd I instancji przyjął, że skoro regulamin wynagradzania nie przewidywał w ramach wypłaty diety wypłaty ryczałtu, to należało zasądzić ryczałt wynikający z treści rozporządzenia, przewidującego wypłatę świadczeń w związku z podróżą poza granicami kraju.

Ścisłe ustalenie noclegów nie było możliwe z uwagi na braki dostatecznych danych. Sąd Rejonowy stwierdził jednak, że okoliczność ta nie wyłączała możliwości zasądzenia świadczenia na rzecz powoda. Przypomniawszy, że zgodnie z art. 94 pkt 9a k.p. pracodawca ma obowiązek prowadzenia dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz akt osobowych pracowników. Jest to podstawowy obowiązek pracodawcy, a jego niewykonanie stanowi wykroczenie przeciwko prawom pracownika (art. 281 pkt 6 k.p.). Dokumentacja ta w pewnym zakresie stanowi potwierdzenie wywiązywania się pracodawcy z ciążących na nim a wynikających z konkretnego stosunku pracy obowiązków względem danego pracownika. Brak dokumentacji wynikający z zaniedbania jej prowadzenia przez pracodawcę powoduje, zdaniem sądu I instancji, zmianę rozkładu ciężaru dowodów przerzucając go na osobę zaprzeczającą faktom, z których strona powodowa wywodzi skutki prawne. W tym zakresie sąd rejonowy przywołał wyrok SA w Białymstoku z 10 kwietnia 2003 r., III APa 40/02, OSA 2003/12/43, a także wyroki SN z 5 maja 1999 r., I PKN 665/98, OSNP 2000/14/535, z dnia 13 stycznia 2005 r., II PK 114/04, OSNP 2005/16/245, z dnia 14 maja 1999 r., I PKN 62/99, OSNAPiUS 2000/15/579. W konsekwencji sąd I instancji przyjął, że to na pracodawcy ciążył obowiązek wykazania, że pracownik nie odbył podróży służbowych. Obowiązkowi temu jednak nie sprostał.

Sąd I instancji oparł się na art. 322 k.c. przyjmując, że sprawa o wynagrodzenie za pracę jest sprawą o dochód przysługujący pracownikowi w postaci zapłaty za świadczoną na rzecz pracodawcy pracę w ramach stosunku pracy. Skoro tak, to nadmierne trudności w udowodnieniu wysokości żądania uprawniają sąd do zasądzenia odpowiedniej sumy według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy (tutaj przywołany wyrok SN z dnia 5 czerwca 2007 r., I PK 61/07, Lex nr 317787). Sąd I instancji przyjął zatem kwotę ryczałtu w wartościach podanych przez stronę powodową i zweryfikowanych przez biegłego jako podstawę zasądzenia należności z tego tytułu.

Sąd Rejonowy przyznał, że nie objął wyrokiem całego roszczenia powoda, tj. nie odniósł się w ogóle do żądań zgłoszonych w przedmiocie ryczałtów za noclegi w 2010 i 2012 r. Zasądził na rzecz pracownika kwoty tytułem ryczałtów za noclegi jedynie za sporne okresy w 2011 r. Oddalona część powództwa odnosiła się jedynie do rozpoznanego przez Sąd zakresu żądania.

Kontynuując swoje rozważania Sąd I instancji ocenił sporządzoną w sprawie opinię biegłego uznając ją za wiarygodną.

W zakresie żądania zasądzenia odsetek Sąd powołał art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p., art. 359 § 1 k.c. i art. 476 k.c. Uznał, że zobowiązanie pozwanej do zapłaty ryczałtu miało charakter terminowy i stawało się wymagalne zgodnie z 13 pkt 3 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. z 2002 r., nr 236, poz. 1991 ze zm.) po upływie 14 dni do dnia zakończenia podróży służbowej.

O kosztach procesu sąd rejonowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., stosując zasadę stosunkowego rozliczenia kosztów. Na podstawie art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 300, dalej: u.k.s.c.) nakazał pobrać od pozwanej spółki na rzecz Skarbu Państwa kwotę 1.956,56 zł tytułem poniesionych wydatków oraz kwotę 1.424,70 zł tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej. W zakresie podstawy prawnej rozstrzygnięcia o rygorze natychmiastowej wykonalności sąd powołał art. 477² § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku w dniu 15 kwietnia 2016 r. wniosła strona pozwana, zaskarżając go na podstawie art. 367 § 1 i 2 k.p.c., art. 368 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 369 § 1 k.p.c., w zakresie pkt I, III, IV i V. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono:

W zakresie dokonanej przez Sąd I Instancji oceny posiadania przez stronę powodową tj. Stowarzyszenie (...) zdolności sądowej i braku oceny, czy wobec podniesionych przez stronę pozwaną zarzutów podmiot ten posiada legitymację procesową czynną do występowania w sprawie:

1. naruszenie art. 173, 178 § 1 Konstytucji RP oraz art. 1 § 2 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych, art. 2 i art. 199 § 1 ust. 3 k.p.c. poprzez w istocie uchylenie się od obowiązku merytorycznego rozpoznania zarzutu o braku zdolności sądowej powoda podniesionego przez pozwaną i jego oddalenie bez zbadania merytorycznych podstaw i w konsekwencji brak odrzucenia powództwa lub jego oddalenia z uwagi na brak legitymacji procesowej czynnej, pomimo iż powód – Stowarzyszenie (...) nie posiada zdolności do występowania w niniejszej sprawie, albowiem w sposób pozorny powołuje się na swoją odrębność prawną od przedsiębiorcy – radcy prawnego R. W. stanowiąc w rzeczywistości część przedsiębiorstwa założonego i prowadzonego przez niego w celu prowadzenia działalności gospodarczej i osiągania zysków. Poprzez złożone wnioski dowodowe, które zostały przez sąd oddalone wobec oparcia się wyłącznie na stronie formalnej, bez merytorycznego rozpoznania, pozwana zamierzała wykazać, iż:

- przedmiotowe stowarzyszenie jest w rzeczywistości prowadzone i zarządzane przez przedsiębiorcę radcę prawnego R. W. i realizuje jego cele gospodarcze;
- decyzje dotyczące stowarzyszenia zapadają u przedsiębiorcy R. W., a osoby formalnie zasiadające w strukturach stowarzyszenia działają w sposób pozorny jako członkowie najbliższej rodziny ww.;

- przedsiębiorstwo stowarzyszenia prowadzi działalność gospodarczą i osiąga z niej zyski;
- sprawa nie jest prowadzona non profit przez stowarzyszenie, albowiem z tytułu prowadzenia przedmiotowej sprawy ww. przedsiębiorstwo zagwarantowało sobie wynagrodzenie od pracowników, na rzecz których działa;
- pracownicy pozwanej zostali „zwerbowani” przez przedsiębiorcę w ramach zorganizowanej akcji przeciwko pozwanej, a udział w sprawie stowarzyszenia wynika jedynie z powodu uniknięcia obowiązku uiszczenia wpisu sądowego i odpowiedzialności za wynik sprawy;
- odrębność prawna stowarzyszenia ma charakter pozorny i w rzeczywistości została nadużyta dla celów działalności przedsiębiorcy;
- w konsekwencji stowarzyszenie nie posiada zdolności sądowej do występowania w sporze;

2. naruszenie art. 2 ust 1 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. 1989, Nr 20, poz. 104 ze zm.) w zw. z art. 8 k.p.c., 462 k.p.c. i art. 5 k.c. mających istotny wpływ na wynik sprawy poprzez nadużycie formy prawnej stowarzyszenia przez powodową organizację pozarządową tj. wykorzystanie prawa do założenia stowarzyszenia w celu sprzecznym ze społeczno-gospodarczym celem stowarzyszenia oraz zasadami współzycia społecznego. Powodowa organizacja pozarządowa była założona i kierowana bezpośrednio przez R. W., a obecnie E. W., którzy korzystając z możliwości zwolnienia stowarzyszenia z ponoszenia opłat sądowych czerpią korzyści z prowadzonych postępowań. Strona pozwana wskazywała, że jest to działanie wskazujące motyw zysku z pokrzywdzeniem wierzycieli, którzy nie mogą dokonać zaspokojenia z majątku organizacji powodowej, którego nie posiada. W aktach rejestrowych powodowej organizacji znajdują się postanowienia o wszczętej egzekucji i bezskutecznej próbie jej przeprowadzenia ze strony pięciu wierzycieli, których liczba rośnie. Jest to działanie jawnie sprzeczne z społeczno- gospodarczym celem stowarzyszenia oraz zasadami współzycia społecznego. Jest to nadto sprzeczne z niezarobkowym charakterem działalności stowarzyszenia, które w przypadku organizacji powodowej deklarowało brak prowadzenia jakiegokolwiek działalności zarobkowej i stanowisko to podtrzymuje w toku procesu (pismo powoda z 13 maja 2015 r.). Członkowie stowarzyszenia przystępując do aktywnej realizacji zamierzonych celów i z powołaniem się na nie, m.in. w postępowaniu sądowoadministracyjnym, powinni liczyć się z obowiązkiem ponoszenia kosztów sądowych i przeznaczyć odpowiednie środki na ich pokrycie (wyrok NSA z 13 lutego 2009 r., II OZ 133/09).

3. naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez dowolną a nie swobodną ocenę bez przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania dowodowego w przedmiocie braku zdolności procesowej powoda Stowarzyszenia (...) tj. weryfikacji czy rzeczywistym powodem w sprawie jest umocowany pełnomocnik R. W. prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą Kancelaria Rady Prawnego R. W., której częścią składową (mimo pozornej odrębności) jest Stowarzyszenie (...). Skarżący twierdził, że na podstawie akt rejestrowych organizacji powodowej ustalono, że R. W. był założycielem organizacji powodowej i pełnił funkcję prezesa stowarzyszenia. Obecnie funkcję tę pełni E. W.. W ocenie pozwanej żadna z okoliczności podniesiona we wniosku o odrzucenie pozwu pozwanej nie była przedmiotem jakiegokolwiek postępowania dowodowego.

4. naruszenie przepisów postępowania cywilnego, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy, art. 379 pkt 2 k.p.c., przez brak jego zastosowania tj. nie zostało przeprowadzone żadne postępowanie dowodowe celem weryfikacji tak istotnej okoliczności jak prawidłowe określenie rzeczywistej strony powodowej i zbadanie zdolności procesowej Stowarzyszenia (...). Skarżący stwierdził, że w realiach postępowania art. 379 pkt 2 k.p.c. jest artykułem martwym, bez rzeczywistej treści prawnej skoro sąd dokonuje oceny zdolności procesowej jedynie przez pryzmat formalnego istnienia danego podmiotu prawnego - zarejestrowania w Krajowym Rejestrze Sądowych w oderwaniu od stanu faktycznego sprawy i art. 5 k.c.

W zakresie przepisów prawa materialnego, zarzucono naruszenie:

1. art. 21a Ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 1, 3, 4 i 5 k.p. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż przepisy te w zakresie zwrotu kosztów noclegu kierowcy przebywającego w podróży służbowej odsyłają do § 9 ust. 1, 2 i 4 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (dalej rozporządzenie (...)) w sprawie należności z tytułu podróży poza granicami kraju) w związku z art. 8 pkt 8 Rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Tekst mający znaczenie dla (...)) i mogą stanowić podstawę prawną dochodzenia roszczeń, od pracodawców sektora prywatnego, w sytuacji gdy prawidłowa interpretacja zapisów wskazuje, iż adresatem tej normy prawnej są wyłącznie jednostki sektora publicznego, a pracodawcy prywatni korzystają z uprawnienia do uregulowania tych kwestii w ramach uregulowań wewnętrzzakładowych;

2. art. 77⁵ § 1, 3, 4 i 5 k.p. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, pracownik, pomimo, iż w okresie do 3 kwietnia 2010 r. nie był w podróży służbowej uprawniony jest do świadczeń z tytułu podróży służbowej;

3. § 2 ust. 1 lit. b w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju poprzez ich zastosowanie w niniejszej sprawie, podczas gdy w stosunku do prywatnych przedsiębiorców, pracodawców innych niż sfera budżetowa, kodeks pracy w treści art. 77⁵ § 3, 4 i 5 nie pozwala na stosowanie przepisów wspomnianego rozporządzenia;

4. § 15 pkt 1-3 Regulaminu Wynagradzania z dnia 1 kwietnia 2010 r. (wraz z kolejnymi Aneksami) obowiązującego w spółce (...) sp. z o.o. a także zapisów Porozumienia z dnia 14 września 2010 r. zawartego pomiędzy Pracodawcą a związkami zawodowymi oraz porozumień zawartych ze związkami zawodowymi w dniu 18 listopada 2009 r., 3 grudnia 2010 r. i 27 lutego 2012 r. w związku z art. 65 k.c. poprzez ich błędną interpretację i brak zastosowania w sprawie, a w konsekwencji błędne uznanie, iż:

a. zawarte w nich uregulowania nie mają w myśl przepisu art. 77⁵ k.p. pierwszeństwa przed zapisami przepisów powszechnie obowiązujących i nie mają zastosowania w niniejszej sprawie,

b. pracodawca nie wypłacał pracownikom świadczenia stanowiącego ryczałt za nocleg, podczas gdy prawidłowa interpretacja regulacji wewnętrzzakładowych tj. Regulaminów oraz porozumień ze związkami zawodowymi prowadzić winna do wniosku iż w ramach przepisów wewnętrzzakładowych w sposób korzystniejszy niż w przepisach powszechnie obowiązujących uregulowano także problematykę zwrotu kosztów noclegów w ramach jednolitego świadczenia z tytułu diety obejmującej zarówno zwiększone koszty wyżywienia jak inne koszty socjalne - w tym ryczałt za nocleg,

c. a także poprzez pominięcie przez sąd zgodnie wyrażonej woli stron stosunku pracy wyrażonej na etapie zawarcia umowy o pracę, którą to wolą było objęcie świadczeniem przewidzianym w § 15 regulaminu wynagradzania i porozumieniach związkowych w sposób korzystniejszy niż w przepisach powszechnie obowiązujących także zwrotu kosztów noclegów w ramach jednolitego świadczenia z tytułu diety obejmującej zarówno zwiększone koszty wyżywienia jak inne koszty socjalne - w tym ryczałt za nocleg;

5. art. 77⁵ § 3 k.p. poprzez jego błędną wykładnię skutkującą uznaniem, iż pracownikowi należy się ryczałt za nocleg w podróży służbowej nawet w sytuacji w której strony stosunku pracy ustaliły, że pracownik z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, otrzymuje przewidziane w regulaminie wynagradzania świadczenie zawierające ryczałt za nocleg wynikający z ww. rozporządzenia.

6. art. 8 pkt 8 Rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 poprzez błędną jego interpretację i uznanie, iż dzienne okresy odpoczynku – nocleg i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku – nocleg nie mogą być wykorzystywane w pojeździe.

7. § 9 ust. 1, 2 rozporządzenia (...) w sprawie należności z tytułu podróży poza granicami kraju, stanowiącego, iż za nocleg przysługuje pracownikowi zwrot kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem hotelowym, w granicach ustalonego na ten cel limitu określonego w załączniku do rozporządzenia poprzez jego błędną wykładnię skutkującą uznaniem, iż pracownikowi przysługuje roszczenie o ryczałt za nocleg także w sytuacji, kiedy w rzeczywistości nie poniósł żadnych kosztów noclegu;

8. art. 94 pkt 9a k.p. w zw. z art. 281 pkt 6 k.p. w zw. z art. 6 k.c. i 300 k.p. poprzez błędną ich interpretację i błędne oraz niczym nieuzasadnione uznanie, iż pracodawca naruszył ciążące na nim obowiązki w zakresie prowadzenia dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy w sytuacji, gdy pracodawca przedłożył do akt sprawy kompletne i pełne akta osobowe kierowcy, wydruki z prowadzonej elektronicznie ewidencji czasu pracy kierowcy oraz karty realizacji przez kierowcę zadań transportowych, a to pracownik nie złożył do akt sprawy będącej w jego wyłącznej dyspozycji indywidualnej karty kierowcy wydawanej mu przez Wytwórnę (...) na podstawie ustawy o systemie tachografów cyfrowych z dnia 29 lipca 2005 r.;

9. art. 94 pkt 9a k.p. stanowiącego, że pracodawca ma prowadzić dokumentację w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz akta osobowe pracowników przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przepis ten nakłada na pracodawcę również obowiązek dokumentowania miejsc spędzania noclegu przez pracownika oraz, że na pozwanej ciąży obowiązek ich wykazania, pomimo że nie wynika to z tego przepisu a sąd nie wskazał, że przepis nakładający taki obowiązek istnieje;

10. art. 6 k.c. w zw. z art. 94 pkt 9a k.p. polegające na ich błędnej wykładni i w konsekwencji uznaniu, iż pomimo złożenia w toku postępowania wszelkich wymaganych przez prawo dokumentów związanych ze stosunkiem pracy stron do których sporządzenia zobowiązana była pozwana sąd uznał, iż to na pozwanej a nie powodzie ciąży ciężar dowodu wykazania miejsc spędzenia noclegów przez pracownika;

11. art. 241¹² i 241¹³ § 2 k.p. poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w kontekście uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2008 r. II PZP 11/08 i treści porozumienia związkowego z 2009 r. i późniejszych porozumień;

12. art. 481§1 k.c. w zw. z art. 300 k.p. w zw. z art. 476 k.c. poprzez ich nieprawidłową interpretację i uznanie, iż istniało zobowiązanie do wypłaty ryczałtu, które miało charakter terminowy i stawało się wymagalne w datach określonych w wyroku.

W zakresie przepisów postępowania zarzucono następujące naruszenia mające, zdaniem pozwanej, istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku:

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów wyznaczonej logicznym rozumowaniem i zasadami doświadczenia życiowego oraz nie rozważenie wszystkich okoliczności sprawy i w konsekwencji:

a. błędne ustalenia w zakresie sposobu odbywania przez pracownika noclegów jak i miejsc noclegów w sytuacji, gdy ustaleń tych nie potwierdzają żadne dowody zgromadzone w sprawie,

b. przyjęcie za podstawę zasądzonej kwoty obliczeń dokonane przez biegłego A. G. (2), który w swojej opinii oraz opiniach uzupełniających oparł się na ilości noclegów wskazanych w sposób niczym nie potwierdzony przez powoda w pozwie,

c. newszechstronną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego poprzez pominięcie treści zeznań świadka A. G. (3), z których wynika, że: „W kwietniu został zmieniony regulamin, znalazł się tam zapis, że z tytułu zwiększonych kosztów podróży pracodawca wypłaci kwotę 38 euro, z takim podziałem, że na zwiększone koszty wyżywienia będzie 1/3 czyli 12 euro a reszta będzie rekompensowała koszty socjalne. Największym kosztem jest ryczał za nocleg. (...) Kierowcy nigdy nie zgłaszali, że wypłacane kwoty są niewystarczające.” (protokół z przesłuchania A. G. (3), sygn. akt: IV P 1068/12 załączony do akt przedmiotowej sprawy), a także pominięcie treści zeznań świadka K. S. (2) z których wynika, iż: „Jeśli pracownik przynosi rachunek z hotelu zwracamy mu koszty do 100%. Płacimy również 42 euro tj. dieta i hotel” (protokół z przesłuchania świadka K. S. (2) z dnia 4 października 2013 r., załączony do akt przedmiotowej sprawy),

d. Pominięcia treści opinii uzupełniającej biegłego A. G. (2) z listopada 2015 r. z której wynika wprost, iż wypłacane powodowi diety zagraniczne znacznie przewyższały diety wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów: „można jednoznacznie stwierdzić, że wypłacane przez pracodawcę wielkości ryczałtów są bez wątpienia wyższe niż wartość minimalnych stawek jakie pracodawca mógł ustalić”,

e. błędne przyjęcie, iż zapis regulaminu wynagradzania dotyczący rzeczywiście dokonywanej wypłaty diety obejmującej także inne koszty socjalne nie stanowi świadczenia zawierającego w swej treści ryczałt za noclegi,

f. błędne uznanie, iż zawarte w przepisach wewnątrzzakładowych uregulowanie w zakresie zwrotu kosztów podróży obejmujące zwrotu kosztów noclegu ogólnie określona przez pracodawcę dieta na kwotę 38/42 euro nie może być przyjęta jako uregulowanie bardziej korzystne niż powszechnie obowiązujące przepisy,

g. przyjęcie, że niezależnie od przyjętej wersji wyliczeń przez biegłego - w każdej z nich występowała „niedopłata” świadczeń w porównaniu z wysokością ryczałtu naliczonego według zasad z rozporządzenia wykonawczego,

h. przyjęcie, iż pozwana nie przedstawiła pełnej dokumentacji dotyczącej odbywanych przez pracownika podróży służbowych;

2. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów wyznaczonej logicznym rozumowaniem i zasadami doświadczenia życiowego oraz nie rozważenie wszystkich okoliczności sprawy i w konsekwencji pominięciu przy orzekaniu następujących okoliczności, które mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia:

a. pracownik od samego początku zatrudnienia tj. od wielu lat poprzedzających wystąpienie z roszczeniem wiedział, iż noclegi spędzać będzie w kabinie pojazdu i stan ten akceptował, jako jeden z warunków zatrudnienia, a w toku świadczenia pracy nigdy nie zgłaszał w tym zakresie zarzutów, o czym świadczy treść zeznań złożonych przez powoda na rozprawie w dniu 18 czerwca 2013 r.: „Generalnie przyjęte jest, że wszyscy śpią w kabinach”, „Zaczynając pracę u pozwanej wiedziałem, że będę sypiał w samochodzie. Wszyscy kierowcy, którzy jeżdżą śpią w kabinach. W ogóle kierowcy tak robią, nie tylko w pozwanej firmie”,

b. pracownik od samego początku zatrudnienia wiedział, iż określona w aktach wewnętrznych „dieta” stanowić będzie kompleksowy zwrot wszystkich kosztów podróży, a w toku świadczenia pracy nigdy nie zgłaszał w tym zakresie zarzutów, a zgłosił je dopiero po zakończeniu stosunku pracy traktując „zwrot” kosztów noclegów jako dodatkowe wynagrodzenie, o czym świadczy chociażby treść zeznań złożonych przez powoda na rozprawie w dniu 18 czerwca 2013 r.: „Szczerze mówiąc nikt nie mówił, że dieta ma być tylko na jedzenie”,

c. pracownik nigdy nie poniósł, ani nawet nie zamierzał ponieść kosztów noclegów, a obecne roszczenia zgłoszone po zakończeniu stosunku pracy traktując „zwrot” kosztów noclegów jako dodatkowe wynagrodzenie,

d. pracownik w toku świadczenia pracy, niezależnie od wypłacanej mu diety stanowiącej kompleksowe rozliczenie wszystkich kosztów podróży otrzymywał zwrot wszystkich udokumentowanych kosztów związanych z korzystaniem z toalet, pryszniców itp.,

e. wszystkie pojazdy wykorzystywane przez pozwaną mają w ramach fabrycznego wyposażenia miejsce do spania dopuszczone do użytkowania i spełniające wymogi prawa o czym świadczą dokumenty fabryczne pojazdów złożone do akt sprawy,

f. żaden z aktów prawnych nie definiuje warunków socjalnych jakim mają odpowiadać miejsca noclegów pracowników,

g. kierowcy zatrudnieni w (...) sp. z o.o. korzystają na obszarze Unii Europejskiej z nowoczesnych i specjalistycznych baz transportowych N. D. wyposażonych w pełen węzeł sanitarny, kuchnie wyposażone w sprzęty gospodarstwa domowego oraz miejsca odpoczynku. Bazy transportowe pozwalają wszystkim kierowcom na pełną regenerację sił fizycznych i psychicznych przed kolejnym dniem pracy,

h. roszczenie objęte sporem wygenerowane zostało dopiero po ustaniu stosunku pracy i nie zmierza do uzyskania rekompensaty poniesionych kosztów, tylko ma stanowić dodatkowe wynagrodzenie ze stosunku pracy;

3. naruszenie art. 366 k.p.c. poprzez brak uwzględnienia przez sąd I instancji faktu, iż w sprawie mamy do czynienia z prawomocną oceną bezzasadności żądania zapłaty na rzecz pracownika R. L. ryczałtu za nocleg, albowiem Sąd Rejonowy w Zielonej Górze pomiędzy tymi samymi stronami i co do tożsamesgo przedmiotu sporu oraz podstawy faktycznej rozstrzygnięcia orzekł prawomocnym wyrokiem, iż roszczenie powoda nie zasługuje na uwzględnienie; oddalając powództwo sąd uczynił to uznając, iż roszczenie o wypłatę ryczałtu jest bezzasadne nie z uwagi na fakt, iż dotyczy okresu sprzed wprowadzenia zmian wynikających z ustawy o czasie pracy kierowców; przedmiotem tego postępowania były bowiem roszczenia R. B. za okres od 1.11.2009 do 4 września 2012r. oraz R. L. za okres od 30.11.2009 do 23.12.2009r.;

4. naruszenie art. 217 k.p.c. w zw. art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku pozwanej o wystąpienie na podstawie art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prawnym dotyczącym interpretacji przepisów mających kluczowy wpływ na rozstrzygnięcie sprawy;

5. naruszenie art. 217 k.p.c. w zw. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku pozwanej o zobowiązanie biegłego do dokonania ekonomicznej oceny i porównania pozycji pracowników w świetle przepisów powszechnie obowiązujących z wewnątrzzakładowymi;

6. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak w treści uzasadnienia orzeczenia sądu elementów koniecznych, umożliwiających dokonanie oceny toku wyводу sądu, które doprowadziły do wydania orzeczenia, w szczególności poprzez brak odniesienia się w stopniu wystarczającym do przyczyn, z jakich sąd pominął zeznania świadków w niniejszej sprawie, a także dał wiarę powodowi w zakresie ilości oraz miejsc spędzania przez niego noclegów w podróży służbowej;

7. naruszenie art. 173, 178 § 1 Konstytucji RP oraz art. 1 § 2 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych, art. 2 k.p.c. i w konsekwencji nierozpoznania przez sąd I instancji istoty sprawy, albowiem w praktyce sąd orzekający w I instancji nie zbadał podstawy materialnej pozwu, jak również skierowanych do niego zarzutów merytorycznych, a w swoim rozstrzygnięciu nie odniósł się do tego, co było przedmiotem sprawy, albowiem uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie stanowi wyrazu zindywidualizowanej oceny prawnej i ustaleń faktycznych w dokonanej przez niezawisły sąd w indywidualnie rozpoznawanej sprawie.

Mając na uwadze powyższe apelujący wniósł o:

I. zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości;

II. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu za obie instancje;

III. zwolnienie pozwanej z kosztów wpisu od apelacji, ponad uiszczoną kwotą wpisów – w przypadku uznania, iż nie wyczerpuje ona całości należnego wpisu.

IV. wystąpienie na podstawie art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem o następującej treści:

„1. Czy interpretacja normy prawnej wynikającej z pozostających w związku przepisów prawa krajowego w postaci art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz.U. poz. 1155, tekst jedn. z 2012 r.), art. 77⁵ § 2, 3 i 5 kodeksu pracy (Dz.U. nr 21, poz. 94 tekst jedn. z 1998 ze zm.), § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. nr 236, poz. 1991 ze zm.) – obowiązujący do 28 lutego 2013 r. oraz § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., nr 167) – obowiązujący od dnia 1 marca 2013 r. powodująca uznanie, że pracownikowi przedsiębiorcy spoza strefy budżetowej przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach określonych w § 9 ust. 1-3 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. oraz w § 16 ust. 1-3 rozporządzenia z 29 stycznia 2013 r. w przypadku, gdy pracodawca (przewoźnik) zapewnił pracownikowi (kierowcy) bezpłatne miejsce do spania w kabinie samochodu **nie stoi w sprzeczności z obowiązującym przepisem prawa unijnego tj.** art. 8 ust. 8 (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 stanowiącym, że jeżeli kierowca dokona takiego wyboru, dzienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą można wykorzystywać w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i znajduje się na postoju?

2. Czy interpretacja normy prawnej wynikającej z pozostających w związku przepisów prawa krajowego w postaci art. 21a Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz. U. poz. 1155 tekst jedn. z 2012 r.), art. 77⁵ § 2, § 3 i § 5 kodeksu pracy (Dz. U. Nr 21, poz. 94 tekst jedn. z 1998 ze zm.), § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) – obowiązujący do dnia 28 lutego 2013 r. oraz § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. 2013 Nr 167) - obowiązujący od dnia 1 marca 2013 r. powodująca uznanie, że pracownikowi przedsiębiorcy spoza strefy budżetowej przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach określonych w § 9 ust. 1-3 rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 oraz w § 16 ust. 1-3 rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2013r. w przypadku, gdy pracodawca (przewoźnik) zapewnił pracownikowi (kierowcy) bezpłatne miejsce do spania w kabinie samochodu a w przepisach wewnątrzzakładowych zapewnił korzystniejsze finansowo niż w przepisach powszechnie obowiązujących zasady zwrotu pracownikowi kosztów podróży tj. przewidział z tytułu zwrotu kosztów podróży do wypłaty kwoty wyższe niż suma należnych minimalnych w świetle przepisów powszechnie obowiązujących diet międzynarodowych i kwot ryczałtu za nocleg, **nie stoi w sprzeczności z obowiązującym przepisem prawa unijnego tj.** art. 8 ust. 8 (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 stanowiącym, że jeżeli kierowca dokona takiego wyboru, dzienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą można wykorzystywać w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i znajduje się na postoju?

3. Czy w art. 8 (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenie Rady

(EWG) nr 3821/85 (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 należy interpretować w ten sposób, iż jeżeli kierowca dokona takiego wyboru, okresy odpoczynku poza bazą, określone w art. 4 lit. f-i tego rozporządzenia, może wykorzystywać w pojeździe, o ile ma on odpowiednie miejsce do spania i znajduje się na postoju?”;

V. dopuszczenie następujących dowodów zgłoszonych, w toku postępowania przed sądem I instancji, i oddalonych postanowieniem z dnia 25 listopada 2015 r.:

1. wystąpienie do Sądu Rejonowego dla Poznania – Nowe Miasto i W. w P., VIII Wydział Gospodarczy jako sądu rejestrowego prowadzącego akta dla Stowarzyszenia (...) przy ul. (...), (...)-(...) P. o nr KRS (...), a powoda w tej sprawie, o sporządzenie i przesłanie z akt rejestrowych ww. Stowarzyszenia kopii dokumentów do akt sprawy w postaci

a. kompletnego wniosku o rejestrację ww. stowarzyszenia wraz ze wszystkimi załącznikami, a także dokumentami złożonymi w wyniku uzupełnienia braków formalnych,

b. statutu ww. stowarzyszenia oraz wszystkich jego zmian,

c. wszystkich protokołów z walnego zebrania członków ww. stowarzyszenia,

d. listy członków założycieli ww. stowarzyszenia,

e. kopii wszystkich sprawozdań złożonych przez ww. stowarzyszenie za wszystkie lata działalności,

f. kopii zajęć komorniczych majątku ww. stowarzyszenia złożonych do akt sprawy

2. przesłuchanie w charakterze świadków członków założycieli oraz członków organów ww. stowarzyszenia tj.:

a. Prezesa Zarządu – E. W., PESEL: (...),

b. Członka Komisji Rewizyjnej – H. S. (1), PESEL: (...),

c. Członka Komisji Rewizyjnej – H. S. (2), PESEL: (...),

na okoliczność ustalenia, czy działalność statutowa powoda polega w istocie na prowadzeniu działalności gospodarczej, jako części przedsiębiorstwa kancelarii radcy prawnego i jest przez niego zarządzana, oraz zobowiązanie ich do złożenia do akt sprawy wszystkich umów zawartych z pełnomocnikiem radcą prawnym R. W., których przedmiotem było ustalenie zasad wynagradzania za prowadzenie spraw Stowarzyszenia;

3. wystąpienie do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Poznania – Stare Miasto P. B. o załączenie kopii akt wszystkich postępowań egzekucyjnych prowadzonych przeciwko powodowi (adres: ul. (...), (...)-(...) P.),

4. wystąpienie do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym – G. i J. w P. II Wydział Cywilny o załączenie kopii akt o sygnaturze II Co 9300/13/1;

5. wystąpienie do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym – P. (...) w P. A. P. o załączenie kopii akt o sygnaturze Km 37/34 a także pozostałych postępowań egzekucyjnych prowadzonych przeciwko powodowi;

6. zobowiązanie powoda do przedłożenia do akt sprawy:

a. oświadczenia o wysokości wynagrodzenia uzyskanego przez radcę prawnego R. W. z tytułu prowadzenia spraw sądowych na rzecz stowarzyszenia począwszy od dnia 01 stycznia 2009 r. do chwili obecnej z rozbiciem na poszczególne miesiące,

b. rejestru VAT począwszy od dnia 01 stycznia 2009 r. do chwili obecnej z rozbiciem na poszczególne miesiące,

7. wystąpienie do Prezydenta Miasta P. o kopie wszystkich sprawozdań składanych przez ww. stowarzyszenie od początku jego powstania;

8. wystąpienie do:

a. Sądu Okręgowego w Warszawie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

b. Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi,

c. Sądu Rejonowego w Zielonej Górze,

d. Sądu Rejonowego w środzie Wielkopolskiej,

e. Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu,

o udzielenie informacji o ilości postępowań (wraz z podaniem ich sygnatur) w których powód - stowarzyszenie występował z powództwami, począwszy od 2008 r., a także czy w tych postępowaniach w imieniu powoda występował radca prawny R. W.;

9. dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadków wszystkich pracowników, których dotyczą postępowania wytoczone przez Stowarzyszenie przed Sądem w Zielonej Górze oraz w Ł. na rzecz których powód wytoczył powództwo z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, na okoliczność działania powodowego stowarzyszenia, potwierdzenia iż działalność powoda, jak się przypuszcza, polega w istocie na prowadzeniu wspólnie z R. W. działalności gospodarczej, oraz zobowiązanie tych pracowników ich do złożenia do akt sprawy wszystkich umów zawartych z powodem oraz radcą prawnym R. W., których przedmiotem było ustalenie zasad wynagradzania za prowadzenie sprawy;

VI. dopuszczenie dowodów z:

1. Dokumentu opinii biegłego sądowego L. S. wydanej w tożsamej sprawie toczącej się pomiędzy tymi samymi stronami będącej przedmiotem orzekania Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 września 2015 r. w sprawie o sygn. akt XI 555/12,

2. Dokumentu opinii biegłego sądowego A. G. (2) wydanej w tożsamej sprawie będącej przedmiotem orzekania Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z sierpnia 2015 r. w sprawie o sygn. akt XI P 569/13,

3. Dokumentu opinii biegłego sądowego A. G. (2) wydanej w tożsamej sprawie będącej przedmiotem orzekania Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z sierpnia 2015 r. w sprawie o sygn. akt XI P 697/13,

każdą ze wskazanych powyżej opinii na okoliczność potwierdzenia tezy pracodawcy, opartej na prostym matematycznym wyliczeniu opisanym w niniejszym piśmie procesowym pozwanej, że przewidziane przez pracodawcę w ramach wewnętrznych uregulowań regulaminowych uprawnienia pracownika do zwrotu należności- z tytułu kosztów podróży były korzystniejsze niż uprawnienia które wynikają z przepisów powszechnie obowiązujących, a także na okoliczność wykazania, iż na podstawie obowiązującego w Spółce w spornym okresie czasu regulaminu wynagradzania pracownikowi przyznana została stała, niezależna od kraju podróży kwota należna na pokrycie kosztów za każdy dzień pobytu poza terenem kraju, zawierająca również ryczałt za nocleg, korzystniejsza niż świadczenie wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanej na rzecz powodowej organizacji kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego. Nadto wniósł o pominięcie wniosków dowodowych zgłoszonych przez pozwaną w apelacji

jako nieistotnych dla rozstrzygnięcia oraz oddalenie wniosku pozwanej o wystąpienie z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości UE.

Powodowe Stowarzyszenie również wniosło apelację w dniu 18 kwietnia 2016 r. zaskarżając wyżej opisany wyrok Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi w zakresie punktu II. Zaskarżonemu wyrokowi powód zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych zasadzający się na przyjęciu, że pracownikom należą się świadczenia z tytułu zaległych ryczałtów za noclegi w wysokości niższej niż ta wynikająca ze sporządzonej w sprawie opinii biegłego (pomimo stwierdzenia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że Sąd zasądził kwoty wynikające z opinii biegłego). Nadto wskazano na naruszenie prawa procesowego, tj. art. 98 § 1 w zw. z art. 100 k.p.c. poprzez błędne rozstrzygnięcie w zakresie kosztów procesu, nie precyzując, na czym ten błąd polegał. W uzasadnieniu apelujący wskazał, że Sąd I instancji w ogóle nie odniósł się w wyroku do części żądań. Wobec tego strona powodowa domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i zasądzenia dodatkowo na rzecz R. L. kwot:

- 2.091,72 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 09.02.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.312,34 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 25.02.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.292,87 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16.03.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.093,97 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27.03.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.737,99 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17.04.2010 r. do dnia zapłaty;
- 2.458,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13.05.2010 r. do dnia zapłaty;
- 2.935,44 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13.06.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.368,11 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30.06.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.202,40 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 06.08.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.563,12 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20.08.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.561,48 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 07.09.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.435,32 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21.09.2010 r. do dnia zapłaty;
- 2.057,12 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16.10.2010 r. do dnia zapłaty;
- 2.365,68 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14.11.2010 r. do dnia zapłaty;
- 734,23 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27.11.2010 r. do dnia zapłaty;
- 1.089,63 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11.12.2010 r. do dnia zapłaty;
- 2.243,51 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 08.01.2011 r. do dnia zapłaty;
- 3.226,47 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 04.03.2012 r. do dnia zapłaty;
- 3.504,56 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22.04.2012 r. do dnia zapłaty;
- 2.896,11 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20.05.2012 r. do dnia zapłaty;
- 1.975,01 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10.06.2012 r. do dnia zapłaty;
- 2.812,46 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15.07.2012 r. do dnia zapłaty;

- 2.711,68 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12.08.2012 r. do dnia zapłaty;
- 2.631,68 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31.08.2012 r. do dnia zapłaty;
- 251,03 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18.09.2012 r. do dnia zapłaty;
- 2.221,45 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 07.10.2012 r. do dnia zapłaty;
- 2.729,10 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 04.11.2012 r. do dnia zapłaty;
- 2.710,22 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 02.12.2012 r. do dnia zapłaty.

Nadto Stowarzyszenie zażądało zasądzenia od pozwanej na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w obydwu instancjach. Strona powodowa podkreśliła, że zaskarżyła wydany wyrok w zakresie, w jakim Sąd I instancji pominął w sentencji wyroku część należnych świadczeń (za 2010 i 2012 rok)

W odpowiedzi na apelację z dnia 16 maja 2016 r. pozwana wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje. Ewentualnie zażądała uchylenia wyroku sądu I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia od powoda na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

W toku postępowania apelacyjnego Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, VIII Wydział Gospodarczy wszczął postępowanie przymuszające wobec Stowarzyszenia (...) w sprawie obowiązku jego wpisu do Rejestru Przedsiębiorców. Postanowieniami z dnia 2 marca 2017 r. (sygn. akt PO. VIII Ns-Rej. KRS (...)) i 8 sierpnia 2017 r. (sygn. akt PO. VIII Ns-Rej. KRS (...)) Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i W., VIII Wydział Gospodarczy, nałożył na zarząd stowarzyszenia odpowiednio w osobie E. W. oraz R. W. grzywnę celem przymuszenia do dokonania wskazanego wpisu w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej.

/postanowienia, k. 1806-1812 i 1813-1820/

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Poznaniu, Wydział X Gospodarczy Odwoławczy, z dnia 17 października 2017 r., sygn. akt X Gz 820/17, uchyłono w całości postanowienie z dnia 8 sierpnia 2017 r. i sprawę przekazano Sądowi Rejonowemu Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu do ponownego rozpoznania.

/postanowienie, k.1821-1827/

Postanowieniem z dnia 28 maja 2018 r., sygn. akt PO. VIII Ns-Rej. KRS (...), Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i W., VIII Wydział Gospodarczy, nałożył grzywnę na Zarząd Stowarzyszenia Towarzystwo (...) w osobie R. W..

/postanowienie, k. 1844-1855v/

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Poznaniu, Wydział X Gospodarczy Odwoławczy, z dnia 18 października 2018 r., sygn. akt X Gz 610/18 uchyłono w całości postanowienie Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i W. z dnia 28 maja 2018 r. i sprawę umorzono. Sąd odwoławczy argumentował, że Sąd Rejonowy niewłaściwie przyjął, że zgromadzony materiał dowodowy dawał podstawy do uznania, że działalność Stowarzyszenia ma charakter zarobkowy, w szczególności nie świadczy o tym treść orzeczeń sądowych w zakresie, w jakim zawarte są w nich rozstrzygnięcia zasądzające na rzecz Stowarzyszenia określone kwoty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, także ze składanych deklaracji podatkowych nie wynikają żadne przychody z tytułu działalności gospodarczej. Sąd Odwoławczy przyjął także, że to, iż Stowarzyszenie nie ewidencjonuje oraz nie przechowuje w zasadzie żadnej dokumentacji, nie posiada konta bankowego, a działalność prowadzona jest z wykorzystaniem wirtualnego biura, także nie pozwala na jednoznaczne uznanie, że uczestnik prowadzi zorganizowaną działalność gospodarczą o charakterze zarobkowym. Z zebranego materiału dowodowego nie wynika także, aby pracownicy uiszczali Stowarzyszeniu jakieś środki pieniężne

lub inne korzyści materialne w zamian za wytaczanie przez Stowarzyszenie na ich rzecz powództw. Sąd odwoławczy skonkludował, że postępowanie dowodowe nie dostarczyło dowodów na to, że funkcjonowanie Stowarzyszenia polega na prowadzeniu działalności zarobkowej.

/postanowienie, k. 1861-1866/

Prawomocnym wyrokiem karnym z dnia 14 sierpnia 2018 r., sygn. akt III K 283/18, Sąd Rejonowy Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, III Wydział Karny, w sprawie E. W. oskarżonej o to, że:

1. wbrew obowiązкови wynikającemu z ustaw podatkowych w okresie od grudnia 2012 r. do dnia 21 grudnia 2016 r. nie przechowywała jako Prezes Zarządu Stowarzyszenia (...), wystawiony na rzecz tego podmiotu rachunków oraz innych dokumentów - faktur VAT i paragonów dokumentujących rozliczenia z podmiotami działającymi na rzecz Stowarzyszenia (...) tj. o przestępstwo z art. 62 § 3 k.k.s.

2. wbrew obowiązкови wynikającemu z ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, w okresie od stycznia 2010 r. do dnia 21 grudnia 2016 r. jako Prezes Zarządu Stowarzyszenia (...), nie prowadziła ksiąg tego podmiotu, który faktycznie prowadził działalność gospodarczą tj. o przestępstwo z art. 60 § 1 k.k.s.

3. wbrew obowiązкови wynikającemu z ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, w okresie od stycznia 2010 r. do dnia 21 grudnia 2016 r. jako Prezes Zarządu Stowarzyszenia (...), dopuściła do nieprowadzenia ksiąg rachunkowych tego podmiotu, który faktycznie prowadził działalność gospodarczą tj. o przestępstwo z art. 77 pkt 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości

4. w okresie od stycznia 2010 r. do 21 grudnia 2016 r. działając jako Prezes Zarządu Stowarzyszenia (...) w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w sytuacji grożącej niewypłacalnością tego stowarzyszenia, które zgodnie ze złożonymi do Urzędu Skarbowego P. deklaracjami podatkowymi CIT-8 za lata 2010-2016 nie osiągnęła żadnego przychodu w tym okresie, a prowadzone wobec Stowarzyszenia egzekucje komornicze umarzano z powodu ich bezskuteczności, ukrywała składniki majątku Stowarzyszenia (...) w postaci przychodów Stowarzyszenia wynikających z zasądzanych na rzecz Stowarzyszenia (...) kosztów zastępstwa procesowego poprzez ich nieewidencjonowanie; nie mogąc zaspokoić wszystkich wierzycieli spłacała z uzyskiwanych przez stowarzyszenie środków finansowych trzech swoich wierzycieli: radcę prawnego R. W., radcę prawnego S. J. oraz (...) sp. z o.o. z s. w P. czym działała na szkodę wielu wierzycieli Stowarzyszenia (...): Wyższej Szkoły Logistyki z s. w P., M. S. (1), (...) S. - C. sp. j. z s. w W.; (...) sp. z o.o. z s. w B.; (...) sp. z o.o. z s. w S.; M. P.; (...) sp. z o.o. z s. w W.; Przedsiębiorstwa Handlowo - Usługowego (...) SA z s. w T.; (...) Wyższej Szkoły (...) w P.; (...) A. i M. S. (2) sp. j. z s. w S.; (...) SA z s. w N.; (...) SA z s. w P.; M. I.; (...) sp. z o.o. z s. w W.; (...) sp. z o.o. z s. w P.; B. (...) sp. z o.o. z s. w I.; J. D.; Sądu Okręgowego w Warszawie; (...) sp. z o.o. z s. w B.; T. C.; B. K.; (...) sp. z o.o. z s. w W.; (...) sp. z o.o. z s. w Ł.; (...) sp. z o.o. z s. w K.; Przedsiębiorstwa (...) . sp. z o.o. z s. w G.; T. (...) - (...) sp. z o.o. z s. w Z., udaremniając ich zaspokojenie tj. o przestępstwo z art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 1 k.k. i art. 302 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.;

orzekł w następujący sposób:

1. oskarżoną E. W. uznał za winną popełnienia czynu opisanego wyżej w pkt. 1 tj. występku z art. 62 § 3 k.k.s. i za to na podstawie art. 62 § 3 k.k.s. wymierzył oskarżonej karę grzywny w wysokości 60 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 100 zł;

2. oskarżoną E. W. uznał za winną popełnienia czynu opisanego wyżej w pkt. 2 tj. występku z art. 60 § 1 k.k.s. i za to na podstawie art. 60 § 1 k.k.s. wymierzył oskarżonej karę grzywny w wysokości 70 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 100 zł;

3. oskarżoną E. W. uznał za winną popełnienia czynu opisanego wyżej w pkt. 3 tj. występku z art. 77 pkt 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości i za to na podstawie art. 77 pkt 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r.

o rachunkowości wymierzył oskarżonej karę grzywny w wysokości 40 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 100 zł;

4. oskarżoną E. W. uznał za winną popełnienia czynu opisanego wyżej w pkt. 4 tj. występku z art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 1 k.k. i art. 302 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to w myśl art. 4 § 1 k.k. i art. 11 § 3 k.k. na podstawie art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 37a k.k. wymierzył oskarżonej karę grzywny w wysokości 150 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 100 zł;

5. na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 i § 2 k.k. połączył orzeczone kary i wymierzył oskarżonej karę łączną grzywny w wysokości 200 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 100 zł;

6. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasądził od oskarżonej E. W. na rzecz:

- T. (...) sp z o.o. z s. w Z. kwotę 1.800 zł,
- (...) S.A. z s. w P. kwotę 11.417,01 zł,
- (...) sp. z o.o. z s. w I. kwotę 630 zł,
- Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 13.864,69 zł,
- (...) sp. z o.o. w B. kwotę 4.362,25 zł,
- (...) sp. z o.o. w W. kwotę 5.727,65 zł,
- (...) spółka z o.o. w K. kwotę 3.076 zł;

7. na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 49 poz. 233 z późn. zm.) zwolnił oskarżoną od uiszczenia opłaty i na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. od ponoszenia w pozostałym zakresie kosztów sądowych, obciążając nimi Skarb Państwa.

/wyrok, k. 1894-1915/

Wyrokiem z dnia 6 marca 2019 r SO w Łodzi z apelacji pozwanego: zmienił zaskarżony wyrok w punktach I, III, IV i V i oddalił powództwa oraz zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 5400 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, orzekł także o kosztach zastępstwa procesowego za II instancję w kwocie 1830 zł. Apelacja powoda została oddalona i powód obciążony kosztami w wysokości 2700 zł.

Sąd Okręgowy przyjął, że apelacja pozwanej zasługiwała na uwzględnienie. Trafne okazały się argumenty zarzucające powodowi brak zdolności procesowej czynnej.

Sąd II instancji przyjął, że ocena dopuszczalności działania danej organizacji pozarządowej w konkretnym postępowaniu należy zawsze do sądu orzekającego. W szczególności Sąd bada, czy zadanie statutowe organizacji nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej oraz czy spełnione są pozostałe warunki określone w art. 8, 61 i 462 k.p.c. Badanie to odbywa się z urzędu, zaś skutkiem ustalenia, że organizacja prowadzi działalność gospodarczą będzie utrata przez nią legitymacji do udziału w procesie. Zgodnie z utrwaloną w polskim prawie wykładnią, legitymacja procesowa to wynikająca z prawa materialnego kwalifikacja danego podmiotu do występowania w konkretnym procesie w charakterze strony. Brak legitymacji procesowej prowadzi do oddalenia powództwa, a więc merytorycznego rozstrzygnięcia sądu. Innymi słowy legitymacja procesowa jest to określone normami prawa materialnego uprawnienie konkretnego powoda do dochodzenia sądowej ochrony określonego roszczenia materialnoprawnego przeciwko konkretnemu pozwanemu. Sąd, stwierdziwszy brak legitymacji procesowej wydaje wyrok oddalający powództwo. Brak przesłanki merytorycznej może być przy tym niekiedy w toku procesu uleczony,

jednakże tylko skutek czynności dyspozycyjnych powoda (art. 193 k.p.c.), czy też na drodze przekształceń podmiotowych (art. 194-198 k.p.c.).

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w toku prowadzonego w niniejszej sprawie postępowania apelacyjnego zapadł wyrok karny stwierdzający fakt popełnienia przestępstwa przez prezesa zarządu Stowarzyszenia (...) w P. E. W., w związku z faktem rzeczywistego prowadzenia działalności gospodarczej przez to stowarzyszenie. Tym samym orzeczenie co do istoty sporu w przedmiotowej sprawie wymagało zbadania kwestii posiadania przez Stowarzyszenie (...) legitymacji procesowej w celu wytoczenia powództwa, tj. generalnie dopuszczalności jego działania w procesie.

Odnosząc się do powyższego Sąd zwrócił uwagę, że w myśl art. 11 § 1 k.p.c. ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną (§ 2). Zakres związania prawomocnym wyrokiem skazującym dotyczy ustaleń co do okoliczności popełnienia przestępstwa zawartych w sentencji wyroku (por. wyrok SN z 2 lutego 2012 r., II CSK 330/11, Lex nr 1170224), a więc wskazanych tam: sprawcy przestępstwa, czasu i miejsca popełnienia przez niego czynu, opisu czynu zawierającego wszystkie istotne elementy charakterystyczne dla danego przestępstwa, sposób popełnienia przestępstwa, przedmiot przestępstwa, stwierdzenie winy sprawcy, w tym jego poczytalności, bezprawności czynu oraz – w przypadku przestępstw materialnych – skutek i związek przyczynowy (por. K. Piasecki, Wpływ postępowania i wyroku karnego na postępowanie i wyrok cywilny, Warszawa 1970, s. 119; I. Gromska-Szuster, [w:] Dolecki, Wiśniewski, Komentarz k.p.c., t. 1, 2011, s. 84; wyroki SN z 18 lipca 1972 r., I PR 343/71, OSNC 1973/4/65; z 10 lutego 2010 r., V CSK 267/09, Lex nr 794582; z 17 czerwca 2005 r., III CK 642/04, Lex nr 177207).

Co do faktów, w stosunku do których zachodzi moc wiążąca wyrażona w art. 11 k.p.c. nie ma zastosowania zasada swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.), ponieważ sąd cywilny dokonuje tylko subsumcji pod odpowiedni przepis prawa cywilnego wiążących ustaleń wynikających z wyroku karnego (por. wyrok SN z 16 grudnia 1961 r., II CR 1229/60, OSNC 1962/3/118). Głównym celem normy wynikającej z art. 11 k.p.c. jest uniknięcie konieczności prowadzenia postępowania dowodowego w dwóch odrębnych postępowaniach sądowych w celu ustalenia tych samych faktów, a w konsekwencji możliwości wydania sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach karnych i cywilnych na podstawie tych samych faktów (jedność jurysdykcji karnej i cywilnej). Istota mocy wiążącej wyroków karnych wyrażona w art. 11 k.p.c. oznacza więc, że sąd rozpoznający sprawę cywilną musi przyjąć, że skazany popełnił przestępstwo przypisane mu wyrokiem karnym (wyrok SN z 14 kwietnia 1977 r., IV PR 63/77, Lex nr 7928). Okoliczność ta nie może być przedmiotem postępowania dowodowego. Wykluczone jest również dowodzenie okoliczności sprzecznych z tymi, które ustalił sąd karny.

W prawomocnym wyroku karnym skazującym z dnia 14 sierpnia 2018 r., sygn. akt III K 283/18, Sąd Rejonowy Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, III Wydział Karny, stwierdził że E. W. jako prezes zarządu Stowarzyszenia (...) popełniła przestępstwa w nim wskazane nie prowadząc i dopuszczając do nieprowadzenia od stycznia 2010 r. do 21 grudnia 2016 r. ksiąg rachunkowych tego podmiotu, który faktycznie prowadził działalność gospodarczą. Tym samym ustalenie co do faktycznego prowadzenia działalności przez Stowarzyszenie (...) od stycznia 2010 r. wiąże Sąd orzekający i skutkuje uznaniem, iż organizacja ta nie jest uprawniona do brania udziału w przedmiotowym postępowaniu. Wobec faktu prowadzenia działalności gospodarczej Stowarzyszenie (...) nie spełnia przesłanek, o których mowa w art. 462 k.p.c. w zw. z art. 8 k.p.c. i art. 61 k.p.c. Brak legitymacji procesowej czynnej do występowania w procesie skutkować musi zatem uwzględnieniem apelacji pozwanej. Sąd drugiej instancji nie jest bowiem uprawniony do merytorycznego rozpoznania apelacji w sytuacji, gdy organizacja reprezentująca pracowników, z uwagi na prowadzenie działalności gospodarczej, w ogóle nie jest uprawniona do występowania z roszczeniem po stronie powodowej.

W ocenie Sądu Okręgowego w żadnym razie nie można uznać również, iż skutki braku możliwości udziału w procesie Stowarzyszenia (...), mogą zostać zniesione z urzędu poprzez odpowiednie przekształcenia podmiotowe na podstawie art. 196 § 1 k.p.c. Z uwagi na zasadę niezmienności stron postępowania w stosunku do stanu jaki istniał w chwili zamknięcia rozprawy przed sądem I instancji, brak jest jakichkolwiek podstaw do przekształceń podmiotowych w

postępowaniu apelacyjnym. Art. 391 § 1 k.p.c. wyłącza bowiem możliwość stosowania przed sądem drugiej instancji art. 194-196 i 198 k.p.c. (por. wyrok SN z 3 kwietnia 2001 r., I PKN 342/00, OSNP 2003/1/15). Pracownik, na rzecz którego wytoczono powództwo, nie zdecydował się zaś na samodzielne jego poparcie, mimo że przez lata miał taką możliwość.

Z tych wszystkich względów wniesiona przez pozwaną apelacja zasługiwała na uwzględnienie. Sąd Okręgowy w Łodzi zgodnie z treścią art. 386 § 1 k.p.c. zmienił więc zaskarżony wyrok w punktach I, III, IV i V i oddalił powództwa. Konsekwentnie apelacja powoda podlegała oddaleniu.

/wyrok – k. 1926, uzasadnienie – 1936 -1971/

Od powyższego orzeczenia skargę kasacyjną wywiodła strona powodowa. W wyniku jej rozpoznania Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 11 maja 2021 roku uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy podniósł, że w postępowaniu karnym skazana została E. W. a nie powód i to już wysoce wątpliwym czyni ustalenie poczynione na podstawie wyroku karnego, że powód prowadził działalność gospodarczą.

Sąd Najwyższy podkreślił, że związanie z art. 11 k.p.c. stanowi wyjątek w procedurze cywilnej. Obejmuje osobę skazaną za określony czyn opisany w ustawie karnej. W pozostałym zakresie Sąd w sprawie cywilnej samodzielnie ustala stan faktyczny i suwerennie stosuje prawo. Sąd Okręgowy poprzestał na wyroku Sądu karnego, co nie musi być wystarczające do stwierdzenia, że Stowarzyszenie prowadziło działalność gospodarczą. Wyrok karny dotyczy osoby fizycznej a nie Stowarzyszenia. Dalszy stan faktyczny, czyli wykraczający ponad wymagany dla przestępstwa, nawet opisany w sentencji wyroku karnego, nie wiąże wprost z mocy art. 11 k.p.c. w postępowaniu cywilnym.

Sąd Najwyższy wskazał, że organizacja pozarządowa nie ma własnej legitymacji materialnej. Ma szczególną legitymację procesową określoną w ustawie, a która staje się aktualna w indywidualnej sprawie tylko za zgodą osoby, która pozwala wytoczyć powództwo na jej rzecz. W takim przypadku organizacja pozarządowa ma zdolność procesową i może działać na rzecz uprawnionego. Konsekwentnie, skoro organizacja pozarządowa w sytuacji opisanej w ustawie ma zdolność procesową, to nie można odmówić jej również zdolności sądowej (trudno przyjąć zdolność procesową bez zdolności sądowej). Odróżnić zatem należy podmiotowość i zakres działania organizacji pozarządowej w procesie cywilnym od związania wynikającego z wyroku karnego na podstawie art. 11 k.p.c. W aspekcie zdolności procesowej powoda w tej sprawie prima facie nie można by poprzestać na sprawdzeniu, czy zadanie statutowe Stowarzyszenia nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej (art. 8 k.p.c.). Zgodnie z § 28 ust. 1 statutu (w aktach sprawy) Stowarzyszenie nie prowadzi działalności gospodarczej. Nie byłoby to wystarczające, gdyż sam zapis w statucie (rejestrze) nie musi składać się na przesłankę (warunek negatywny albo pozytywny) wszczęcia i prowadzenia sprawy na rzecz obywatela. Znaczenie ma rzeczywiste prowadzenie działalności gospodarczej - co należy do sfery faktów - o skali, zakresie, przedmiocie oraz cechach działalności gospodarczej ujmowanej w prawie powszechnym. Oznacza to, że legitymację procesową organizacji pozarządowej wyklucza prowadzenie działalności gospodarczej tak rozumianej. Zapis w statucie czy rejestrze może być źródłem (podstawą) domniemania faktycznego lub prawnego, co nie wyklucza innych ustaleń i ocen sądu powszechnego. Należy też mieć na uwadze, iż nie można wymagać od organizacji pozarządowej (także stowarzyszenia), iżby nie prowadziła żadnej działalności. Nie należy pomijać regulacji ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, która odnosi się także do stowarzyszeń jako organizacji pozarządowych i uwzględnia działalność pożytku publicznego (nieodpłatną i odpłatną) oraz działalność gospodarczą.

Organizacja pozarządowa (stowarzyszenie), która nie prowadzi działalności gospodarczej, ma legitymację procesową na podstawie przepisów prawa procesowego (art. 8, art. 61, art. 462 k.p.c.) i zgody uprawnionego pracownika oraz w zakresie prawa materialnego leżącego u podstaw jego roszczenia. Sąd Najwyższy wskazał, iż powstaje problem, czy i w jakim zakresie organizacja pozarządowa może prowadzić działalność inną niż działalność gospodarczą, którą ma na uwadze art. 8 k.p.c., aby nie utracić legitymacji procesowej na podstawie tej regulacji. Nie można nie dostrzec, że apelacja pozwanego odmawia powodowi prawa do korzystania z tej regulacji, stawiając szersze zarzuty niż tylko

oparte na związaniu procesowym wynikającym z wyroku karnego (art. 11 k.p.c.). Do zarzutów tych nie odniósł się Sąd Okręgowy w tej sprawie. Nie może rozpoznać ich Sąd Najwyższy, gdyż rozpoznanie zarzutów apelacji oraz sprawy należy do Sądu powszechnego

Ostatecznie Sąd Najwyższy wskazał, że uprawnione są zatem następujące tezy końcowe: 1. Związanie z art. 11 k.p.c. stanowi wyjątek w procedurze cywilnej. Obejmuje osobę skazaną za określony czyn opisany w ustawie karnej. W pozostałym zakresie sąd w sprawie cywilnej samodzielnie ustala stan faktyczny i suwerennie stosuje prawo.

2. Organizacja pozarządowa (stowarzyszenie), która nie prowadzi działalności gospodarczej, ma legitymację procesową na podstawie przepisów prawa procesowego (art. 8, art. 61, art. 462 k.p.c.) i zgody uprawnionego pracownika oraz w zakresie prawa materialnego leżącego u podstaw jego roszczenia.

/wyrok SN wraz z uzasadnieniem k. 2073 – 2077/

Pełnomocnik strony pozwanej w toku rozprawy apelacyjnej pozostawił zarzut braku legitymacji procesowej czynnej do uznania Sądu, podobnie jak i zgłoszone w tym zakresie wnioski, wskazując na rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego.

/e – prot. 00: 02:56 – płyta k. 2099/

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Odnosząc się do apelacji strony powodowej, to należy wskazać, iż jako niedopuszczalna podlegała odrzuceniu. Utrwalone zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko, że środek odwoławczy od orzeczenia nieistniejącego albo zaskarżający orzeczenie niższej instancji w zakresie, w którym sąd ten nie rozstrzygał, jest niedopuszczalny (por. np. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1952 r., C 1040/52, NP 1953 nr 8-9, s. 153; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1964 r., I PR 10/63, OSNC 1965 Nr 5, poz. 80; z dnia 25 lutego 1997 r., II CKN 15/97, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 89; z dnia 7 października 1998 r., II UKN 247/98, OSNAPiUS 1999 Nr 20, poz. 665; z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 484/98, LEX nr 453595).

Gdy do określonej części żądania strony sąd meriti nie ustosunkował się - chociażby negatywnie - pomijając tę część w sentencji orzeczenia, a strona nie żądała uzupełnienia orzeczenia we właściwym trybie i terminie, to brak orzeczenia o pominiętym żądaniu nie daje podstawy do wniesienia apelacji od niewydanego orzeczenia./tak wyrok SA w Szczecinie z dnia 25.05.2017 r I ACa 967/16/

Należy przypomnieć, iż Sąd Rejonowy wskazał w uzasadnieniu, iż w wyniku oczywistej omyłki nie objął wyrokiem całego roszczenia powoda, tj. nie odniósł się w ogóle do żądań zgłoszonych w przedmiocie ryczałtów za noclegi w 2010 i 2012 roku, a oddalona część powództwa odnosi się jedynie do rozpoznanego przez Sąd zakresu żądania. Strona powodowa nie złożyła wniosku o uzupełnienie wyroku, natomiast zaskarżyła wydany wyrok w zakresie, w jakim Sąd I instancji pominął w sentencji wyroku część należnych świadczeń (za 2010 i 2012 rok).

Mając na uwadze cytowane orzecznictwo, apelacja strony powodowej, jako niedopuszczalna, podlegała odrzuceniu na podstawie art. 373 § 1 kpc. O kosztach zastępstwa procesowego za II instancję w zakresie tej apelacji Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc w zw. z § 2 pkt 6 w zw. z § 9 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r./ Dz.U.2015.1800/ w aktualnym brzmieniu.

Przechodząc do rozpoznania zarzutów apelacji strony pozwanej, w pierwszej kolejności dotyczących braku legitymacji czynnej strony powodowej to wskazać należy, iż zgodnie z art. 8 k.p.c. organizacje pozarządowe, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą dla ochrony praw obywateli, w wypadkach przewidzianych w ustawie, wszcząć postępowanie oraz wziąć udział w toczącym się postępowaniu.

W myśl art. 61 § 1 k.p.c. organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych mogą, za zgodą osoby fizycznej wyrażoną na piśmie, wytaczać powództwa na jej rzecz w sprawach o alimenty, ochronę środowiska, ochronę

konsumentów, ochronę praw własności przemysłowej, ochronę równości oraz niedyskryminacji przez bezpodstawne bezpośrednie lub pośrednie zróżnicowanie praw i obowiązków obywateli. Zgodnie z § 4 cytowanego przepisu do pozwu organizacja pozarządowa dołącza wyrażoną na piśmie zgodę osoby fizycznej. W świetle art. 62 § 1 k.p.c. do organizacji pozarządowych wytaczających powództwa na rzecz osób fizycznych stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze wytaczającym powództwo na rzecz oznaczonej osoby, z wyjątkiem art. 58 zd. 2 k.p.c.

Również w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych, za zgodą pracownika lub ubezpieczonego wyrażoną na piśmie, mogą wytaczać powództwa na rzecz pracownika lub wnosić odwołania od decyzji organów rentowych (art. 462 k.p.c.). Przepis ten należy odczytywać łącznie z art. 8 k.p.c. Oznacza to, że „za organizacje społeczne w rozumieniu art. 462 k.p.c. należy uznać organizacje, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej” (postanowienie SN z 26 maja 2010 r., II PZ 16/10). W takim przypadku organizacje te działają na rzecz i w interesie pracownika.

Z powyższego wynika, że organizacje pozarządowe na warunkach określonych w art. 8 k.p.c., art. 61 k.p.c. i art. 462 k.p.c. mogą występować jako uczestnicy postępowania cywilnego w znaczeniu procesowym (tj. występować na rzecz określonej osoby fizycznej za jej uprzednią zgodą). W każdym przypadku organizacja pozarządowa działa na rzecz pracownika lub ubezpieczonego jako osoby fizycznej (por. art. 61 k.p.c., z którego wynika, że organizacja taka może działać tylko na rzecz osoby fizycznej). Niemniej jednak warunkiem takiego działania jest m.in. nieprowadzenie przez daną organizację pozarządową działalności gospodarczej.

Definicja działalności gospodarczej do 29 kwietnia 2018 r. była ujęta w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2168). Stosownie do tego przepisu działalnością gospodarczą była zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. W chwili obecnej art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r. poz. 646) określa, iż działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Działalność gospodarczą definiuje także art. 15 ust. 2 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn. Dz.U. z 2011 r. nr 177, poz. 1054 ze zm.), jako działalność obejmującą wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody, a w szczególności obejmującą czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych. Według orzecznictwa Sądu Najwyższego na tle innych przepisów (m.in. art. 118 k.c.) działalność gospodarczą wyróżnia kilka cech, a to: (a) profesjonalny charakter, (b) charakter zarobkowy oraz podporządkowanie regułom opłacalności i zysku lub zasadzie racjonalnego gospodarowania, (c) działanie we własnym imieniu, (d) ciągłość, powtarzalność działań oraz (e) uczestnictwo w obrocie gospodarczym (zob. w szczególności uchwały siedmiu sędziów SN z 18 czerwca 1991 r., III CZP 40/91, OSNC 1992/2/17; III CZP 117/91, OSNC 1992/5/65; III CZP 6/95, OSNC 1995/5/72).

Należy zwrócić uwagę, że w przedmiocie oceny występowania w przedmiotowej sprawie legitymacji procesowej biernej wypowiedział się Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną strony powodowej w niniejszym postępowaniu. Sąd Najwyższy wskazał, iż brak było podstaw do zastosowania w tym przypadku art. 11 kpc w związku z zapadłym wyrokiem skazującym, albowiem nie dotyczył od konkretnie strony powodowej. Sąd Najwyższy skonkludował, że związanie z art. 11 k.p.c. stanowi wyjątek w procedurze cywilnej. Obejmuje osobę skazaną za określony czyn opisany w ustawie karnej. W pozostałym zakresie sąd w sprawie cywilnej samodzielnie ustala stan faktyczny i suwerennie stosuje prawo. Natomiast organizacja pozarządowa (stowarzyszenie), która nie prowadzi działalności gospodarczej, ma legitymację procesową na podstawie przepisów prawa procesowego (art. 8, art. 61, art. 462 k.p.c.) i zgody uprawnionego pracownika oraz w zakresie prawa materialnego leżącego u podstaw jego roszczenia. W uzasadnieniu Sądu Najwyższego brak było dalszych wytycznych co do dalszych czynności w tym zakresie.

Apelujący w toku rozprawy apelacyjnej ostatecznie pozostawił ten zarzut do uznania sądu, podobnie jak i wnioski dowodowe w tym zakresie, powołując się na orzeczenie SN. Mając na uwadze podjęte rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy, a nadto okoliczność, że Postanowieniem Sądu Okręgowego w Poznaniu, Wydział X Gospodarczy

Odwoławczy, z dnia 18 października 2018 r., sygn. akt X Gz 610/18 uchylono w całości postanowienie Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i W. z dnia 28 maja 2018 r. (dotyczące nałożenia grzywny na Zarząd Stowarzyszenia Towarzystwo (...) w osobie R. W.) w związku z przyjęciem, że brak jest dowodów na prowadzenie działalności gospodarczej przez powodowe Stowarzyszenie i sprawę umorzono oraz rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w sprawie o sygnaturze akt II PK 98/15, gdzie również jako strona powodowa występowało powodowe Stowarzyszenie i nie stwierdzono wadliwości legitymacji procesowej czynnej, należało ostatecznie przyjąć, iż powodowemu Stowarzyszeniu przysługiwała legitymacja procesowa czynna w świetle cytowanych powyżej przepisów.

Wobec powyższego Sąd pominął wnioski dowodowe obu stron zmierzające do dalszego badania legitymacji procesowej czynnej, jako już nieistotne dla rozstrzygnięcia, a w stosunku do strony powodowej – w związku z przyjęciem twierdzeń za wykazane.

Zasadna okazała się jednak apelacja strony pozwanej w pozostałym zakresie.

W tym miejscu należy wskazać, że w tożsamym stanie faktycznym i prawnym orzekał Sąd Najwyższy w sprawach I PK 90/16 (nie kwestionowała tego strona powodowa) i II PK 98/15. Sąd podziela także stanowisko zawarte w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy pod sygnaturą akt VIII Pa 22/19. Z tej przyczyny Sąd pozwala sobie przytoczyć szeroko zastosowaną w ww. orzeczeniach argumentację, przyjmując ją, jako własną.

Sąd Najwyższy w sprawie I PK 90/16 stwierdził, że doszło do zmiany stanu prawnego, wynikającej z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 (Dz.U. z 2016 r. poz. 2206), w związku z tym nie mógł zignorować ani zlekceważyć, przy dokonywaniu oceny prawnej zasadności skargi kasacyjnej, skutku prawnego powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, przede wszystkim uchylenia z mocą ex tunc domniemania zgodności z Konstytucją art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, który stanowił podstawę prawną zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy uznał, że Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku (opartym na unormowaniach, które Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją) niesłusznie dał prymat przepisom rozporządzeń wykonawczych, wydanych z upoważnienia art. 77 § 2 KP. Wskazał, że w sprawie powinny znaleźć zastosowanie przede wszystkim przepisy zakładowe - Regulamin pracy i Regulamin wynagradzania, który ustalał należności z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju.

Sąd Najwyższy podkreślił bowiem, że przepis art. 77⁵ § 5 k.p. przewiduje, że gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3, pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Gdyby u pozwanego pracodawcy nie wprowadzono regulacji dotyczących rozliczania wydatków związanych z podróżami służbowymi kierowców w transporcie międzynarodowym, wówczas do roszczeń powoda znalazłyby odpowiednie zastosowanie przepisy, o których mowa w art. 77⁵ § 2 k.p., czyli rozporządzenie z 19 grudnia 2002 r. W rozpoznawanej sprawie mamy jednak do czynienia z sytuacją, w której kwestia rozliczania należności z tytułu podróży służbowych kierowców została uregulowana w Regulaminie pracy oraz Regulaminie wynagradzania, a to oznacza, że nie ma prostego przejścia do powszechnie obowiązujących przepisów wykonawczych. Skoro u pozwanego pracodawcy obowiązywały Regulamin pracy i Regulamin wynagradzania, to mają one bezpośrednie zastosowanie do roszczeń powoda o zwrot ryczałtów za noclegi, wyprzedzając regulację wynikającą z prawa powszechnie obowiązującego (zwłaszcza z rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r.). Przepis art. 77⁵ § 5 k.p. posługuje się zwrotem „nie zawiera postanowień o których mowa w § 3”. Chodzi więc o sytuację, w której zakładowe źródła prawa pracy w ogóle nie regulują należności z tytułu podróży służbowej. Brak regulacji należy rozpatrywać rodzajowo, tzn. jeżeli pracodawca reguluje kwestię diet, pomija inne koszty podróży służbowej (np. koszty noclegu), to oznacza, że w tym zakresie u pracodawcy nie ma wewnętrznych regulacji, o których mowa w art. 77⁵ § 3 k.p., a zatem możliwe jest sięgnięcie do przepisów powszechnie obowiązujących (w rozpatrywanym przypadku – do rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r.). Należy jednak pamiętać, że pod przyjętym w wewnętrznych regulacjach pojęciem „diety” albo „ryczałt” mogą się mieścić różne należności z tytułu podróży służbowych, a ustalenie, co się konkretnie mieści pod

pojęciem użytym w regulaminie wynagradzania (które nie musi odpowiadać semantycznie pojęciu zastosowanemu w powszechnie obowiązujących aktach prawnych) wymaga sądowej wykładni relewantnych postanowień regulaminu, uwzględniającej wszystkie istotne okoliczności sprawy.

Postanowienia Regulaminu pracy i Regulaminu wynagradzania obowiązujące u pozwanego w spornym okresie mogą sugerować, że pozwany pracodawca uregulował całościowo w wewnętrznych aktach prawnych kwestie dotyczące zwrotu kierowcom należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową (art. 77⁵ § 1 i 3 k.p.), co nie wymaga odpowiedniego stosowania przepisów powszechnie obowiązujących, o których mowa w art. 77⁵ § 2 k.p. w związku z art. 77⁵ § 5 k.p. Występujący w art. 77⁵ § 1 i 5 k.p. zwrot „na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową” nie powinien być interpretowany tylko jako zwrot udokumentowanych kosztów podróży. Odesłanie do przepisów rozporządzenia (w rozpoznawanej sprawie – do rozporządzenia z 19 grudnia

2002 r.) pozwala dostrzec, że na zwrot kosztów podróży składają się: diety, zwrot kosztów przejazdów i dojazdów, noclegów i innych wydatków, określonych przez pracodawcę odpowiednio do uzasadnionych potrzeb (§ 2 rozporządzenia). Stąd użyte przez ustawodawcę w art. 77⁵ § 1 i 5 k.p. sformułowanie „na pokrycie kosztów podróży służbowej” ma szeroki kontekst i obejmuje wszelkie koszty (należności), jakich rekompensaty może oczekiwać pracownik. Podstawowym kosztem, związanym z podróżą służbową, jest koszt noclegu. Formuła § 9 ust. 1 rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r. opiera się na zasadzie zwrotu kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem w wysokości limitu określonego w załączniku do rozporządzenia. Zaniechanie przedłożenia rachunku nie oznacza braku kosztów noclegu po stronie pracownika, a nocleg w kabinie pojazdu nie może być uznany za zapewnienie bezpłatnego noclegu (tak: nadal aktualna uchwała składu siedmiu sędziów z 12 czerwca

2014 r., II PZP 1/14). Brak rachunku za nocleg oznacza, że pracownikowi przysługuje ryczałt za nocleg. Racjonalność tego rozwiązania oznacza, że faktycznie wybór należy do pracownika, który albo przedkłada rachunek albo uzyskuje prawo do ryczałtu. Ryczałt w wysokości 25% limitu ma jednak zastosowanie tylko wtedy, gdy pracodawca w aktach wewnętrznych (układzie zbiorowym pracy lub regulaminie wynagradzania) albo strony (w umowie o pracę) nie ustaliły w odmienny sposób wysokości ryczałtu. Pojęcie ryczałtu nie jest terminem obcym na gruncie prawa pracy. Posługuje się nim art. 149 § 2 k.p. w kontekście wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, czy też art. 151⁸ § 2 k.p. w płaszczyźnie dodatku (wynagrodzenia) za pracę w porze nocnej. Jednak ryczałt za nocleg w związku z podróżą służbową ma innych charakter – nie wynagrodzeniowy, lecz kompensacyjny. Służy on pokryciu zwiększonych kosztów utrzymania podczas wykonywania zadań służbowych poza stałym miejscem wykonywania pracy. W judykaturze wyrażono stanowisko, że istota ryczałtu, jako świadczenia kompensacyjnego, przeznaczonego na pokrycie kosztów noclegu, polega na tym, że świadczenie wypłacane w takiej formie z założenia jest oderwane od rzeczywistego poniesienia kosztów (bo się ich nie dokumentuje) i nie pokrywa w całości wszystkich wydatków z określonego tytułu (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, i powołane tam orzecznictwo). Ryczałt przysługuje w razie nieprzedłożenia rachunku; taka sytuacja jest kwalifikowana jako koszt nieudokumentowany, który nie znajduje pokrycia w fakturze VAT, czy też paragonie fiskalnym. Taki nieudokumentowany koszt noclegu obejmuje nie tylko udostępnienie miejsca do spania, lecz także dostępu do pomieszczeń sanitarnych, zakupu i prania pościeli, zachowania czystości miejsca noclegu itp. (szerzej ten problem rozwija Sąd Najwyższy z wyroku z 18 listopada 2014 r., II PK 36/14, LEX nr 1567473).

Podsumowując Sąd Najwyższy podkreślił, po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, nie stosuje się art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155 ze zm.), ale stosuje się art. 77⁵ § 1 i 5 k.p. w przypadku, gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę. Kwestia, jaką kwotę przewidywały przepisy zakładowe jako zwrot kosztów noclegu, wymaga natomiast poczynienia ustaleń, po dokonaniu wykładni przepisów zakładowych. W razie zaś ustalenia, że należności z tytułu zwiększenia innych kosztów socjalnych obejmowały także ryczałt za noclegi (choćby w kwotach niższych niż

25 % limitu przypadającego na poszczególne kraje, w których nocował kierowca), powodowi przysługiwałby ryczał na podstawie unormowań zakładowych, a nie w wysokości wynikającej z przepisów powszechnie obowiązujących (rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r.).

Mając powyższe na uwadze twierdzić zatem należy, że - w aktualnym stanie prawnym ukształtowanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego - roszczenie powoda o ryczały za noclegi, nie znajduje oparcia i nie przysługuje w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju Dz. U. z 2002 r. Nr 235, poz. 1991 ze zm.) od 29 grudnia 2016 roku, albowiem wówczas nastąpiła utrata domniemania zgodności z Konstytucją oparcia stanu faktycznego na przedmiotowej regulacji prawnej.

Niespornym jest, że w pozwanym zakładzie pracy obowiązywał regulamin wynagradzania, który określał należności przysługujące pracownikowi z tytułu odbycia podróży służbowej poza granicami kraju. Treść przepisów wewnętrznych Spółki oraz zasady rozliczania kosztów podróży zagranicznych kierowców zostały zatem określone w zakładowym akcie prawnym, która to regulacja wyprzedza rozwiązania przewidziane w przepisach rozporządzeń i stanowi wyłączną podstawę ewentualnych rozliczeń między stronami. Takiej podstawy nie mogą natomiast stanowić przepisy rozporządzeń w sprawie podróży służbowych. Uznać zatem należy, że rozliczenia kosztów podróży służbowej stron odbywały się według zasad ustalonych w zakładowym akcie prawnym, a nie na podstawie przepisów powszechnie obowiązujących dla rozliczeń incydentalnych podróży służbowych pracowników jednostek budżetowych.

W niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości, że pozwana Spółka dokonywała rozliczeń zgodnie z zasadami określonymi w regulaminie wynagradzania i wypłacała powodowi (pracownikowi reprezentowanemu w procesie przez Stowarzyszenie) świadczenia z tytułu podróży służbowej, obliczone zgodnie z postanowieniami zakładowego aktu prawnego. Okoliczności tej nie zaprzeczył powód, czego dowodzi uzasadnienie pozwu, z którego wynika, że powód domaga się zasądzenia ryczałtów za noclegi w oparciu o przepisy rozporządzeń o należnościach z tytułu podróży służbowych; nie zaś w oparciu o postanowienia regulaminu wynagradzania.

Treść przepisów wewnętrznych spółki oraz zasady rozliczania kosztów podróży zagranicznych powoda były zatem jasno określone i akceptowane przez strony. Wszelkie poniesione wydatki były zwracane przez pozwaną spółkę powodowi.

Mając na uwadze te okoliczności oraz zmianę stanu prawnego po dniu 29 grudnia 2016 roku przyjmującego skutek ex tunc, a więc mającego zastosowanie do niniejszego stanu faktycznego, albowiem domniemanie zgodności z Konstytucją przepisów art. 77³ § 3, 4 i 5 kodeksu pracy oraz przepisów wykonawczych na ich podstawie wydanych, zostało uchylone w stosunku między innymi do powoda, jako kierowcy w transporcie międzynarodowym, uznać należy, że rozliczenie kosztów podróży służbowej stron odbywało się według zasad między stronami ustalonymi i jasnymi dla nich, a nie na podstawie przepisów powszechnie obowiązujących dla rozliczeń incydentalnych podróży służbowych pracowników jednostek budżetowych.

W okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy nie jest sporne, że powód przebywał w podróżach służbowych, gdyż na polecenie pracodawcy wykonywał zadania związane z transportem, powodujące konieczność wyjazdu poza miejscowość, w której znajduje się siedziba pracodawcy. Pozwany pracodawca wprowadził stosowne regulacje, wydając Regulamin pracy i Regulamin wynagradzania, który był sukcesywnie korygowany (co do wysokości należności przysługujących pracownikom) na podstawie kolejnych porozumień zawieranych przez pracodawcę z zakładową organizacją związkową. Skoro u pozwanego pracodawcy obowiązywały Regulamin pracy i Regulamin wynagradzania, to mają one bezpośrednie zastosowanie do roszczeń powoda o zwrot ryczałtów za noclegi.

Tym samym wiążące w procesie było ustalenie, że w okresie objętym sporem u pozwanego pracodawcy obowiązywały regulacje w zakresie przysługujących kierowcom należności z tytułu podróży służbowych. Co prawda, między odpowiednimi postanowieniami Regulaminu pracy i Regulaminu wynagradzania nie było pełnej zgodności, a nawet można było dostrzec między nimi pewien brak spójności, jednak mające zastosowanie do rozszczeń powoda postanowienia obydwu Regulaminów (§ 25 Regulaminu pracy oraz § 15 Regulamin wynagradzania) podlegały wykładni sądowej, która była oparta na metodach wykładni aktów normatywnych, a nie metodach wykładni oświadczeń woli stron (art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p.). Można zgodzić się, że postanowienia dwóch różnych aktów prawnych przyjętych przez pozwanego pracodawcę (Regulaminu pracy i Regulaminu wynagradzania) są wewnętrznie niespójne. Jednakże w celu usunięcia stwierdzonej niespójności należało dokonać ich wykładni przy zastosowaniu metod obowiązujących przy wykładni aktów normatywnych. Istotne jest, jak należy rozumieć przyznanie kierowcom świadczeń nazwanych "dieta", traktowanych jako "dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową" w kwotach obejmujących odpowiednio "rekompensatę zwiększonych kosztów wyżywienia" oraz "rekompensatę zwiększonych innych kosztów socjalnych".

Z ustaleń Sądu Rejonowego, przyjętych w rozpoznawanej sprawie, wynika, że w § 25 Regulaminu pracy z 1 kwietnia 2010 r., obowiązującego u strony pozwanej, stwierdzono, że za czas podróży służbowej kierowcy przysługują świadczenia określone przepisami wydanymi przez Ministra Gospodarki i Pracy dla sfery budżetowej - diety, ryczałt za nocleg. Nie przysługuje ryczałt za nocleg kierowcy, przy niekorzystaniu z hotelu, jeżeli samochód jest wyposażony w miejsce do spania. Kolejny Regulamin pracy, zatwierdzony 28 czerwca 2011 r., zawierał analogiczne postanowienie. Z kolei § 15 Regulaminu wynagradzania z

1 kwietnia 2010 r. przewidywał, że pracownikom przysługują diety rozumiane jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Wysokość diet z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju jest uregulowana w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju. Początkowo wysokość diet, rozumianych jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju, wynosiła łącznie 38 euro za każdą pełną dobę, z czego kwota 13 euro stanowiła dietę rozumianą jako pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży, a kwota 25 euro obejmowała zwiększenie innych kosztów socjalnych, następnie kwoty te były podwyższone - ostatecznie do 42 euro za dobę, z czego kwota 14 euro stanowiła dietę rozumianą jako pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży, a kwota 28 euro obejmowała zwiększenie innych kosztów socjalnych.

Należy pamiętać, że pod przyjętym w wewnętrznych regulacjach pojęciem "diety" albo "ryczałt" mogą się mieścić różne należności z tytułu podróży służbowych, a ustalenie, co się konkretnie mieści pod pojęciem użytym w regulaminie wynagradzania (które nie musi odpowiadać semantycznie pojęciu zastosowanemu w powszechnie obowiązujących aktach prawnych) wymagało właśnie sądowej wykładni relewantnych postanowień regulaminu, uwzględniającej wszystkie istotne okoliczności sprawy.

Do dokonania prawidłowej wykładni przepisów prawa niezbędne jest zastosowanie się do dyrektyw interpretacyjnych, które pozwolą na odpowiednie odczytanie przepisów. Dyrektywy interpretacyjne stanowią wskazówki i zalecenie dotyczące sposobów ustalania znaczenia i zakresu zwrotów języka prawnego. Rozróżniamy dwa rodzaje dyrektyw: I stopnia (zalecają, w jaki sposób powinny być interpretowane przepisy prawa) oraz II stopnia (ustalają kryteria wyboru jednego spośród rozbieżnych znaczeń otrzymanych za pomocą wykładni zgodnej z dyrektywą I stopnia). Jeśli natomiast chodzi o rodzaje wykładni to rozróżniamy wykładnię językową oraz pozajęzykową. Wykładnia językowa polega na ustaleniu znaczenia i zakresu przepisu prawnego z uwzględnieniem języka, za pomocą którego został dany przepis sformułowany. Z kolei wykładnię pozajęzykową współtworzą wykładnie: celowościowa (z uwzględnieniem celu, jaki miał zostać osiągnięty za pomocą wprowadzenia konkretnego przepisu), systemowa (z uwzględnieniem hierarchii aktów prawnych oraz dążenia do usunięcia sprzeczności przepisów, jak również z uwzględnieniem woli

historycznego i obecnego ustawodawcy), funkcjonalna (z uwzględnieniem funkcji, jaką przepis ma pełnić oraz ratio legis).

W niniejszej sprawie najistotniejszą wydaje się wykładnia celowościowa (funkcjonalna), według której przepis musi być tłumaczony tak, aby był najbardziej przydatnym środkiem do osiągnięcia celu aktu prawnego.

Już sama treść Regulaminu wynagradzania pozwala na postawienie tezy, że ustalona w akcie prawa zakładowego "dieta" obejmowała coś więcej niż tylko zwiększone koszty wyżywienia w podróży służbowej. Tak wysokie „diety” wręcz sugerują, że pozwany pracodawca uregulował całościowo w wewnętrznych aktach prawnych kwestie dotyczące zwrotu kierowcom należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową (art. 77⁵ § 1 i 3 k.p.), co nie wymaga odpowiedniego stosowania przepisów powszechnie obowiązujących, o których mowa w art. 77⁵ § 2 k.p. w związku z art. 77⁵ § 5 k.p.

Dokonując wykładni celowościowej regulaminów obowiązujących u pozwanego, w ocenie Sądu Okręgowego "inne koszty socjalne" mieściły w swoim pojęciu również rekompensatę odpowiadającą ryczałtowi za nocleg. Również w sytuacji istnienia samego określenia „dieta”, na poziomie wskazanym powyżej, trzeba dojść do takich samych konstatacji, gdyż nomenklatura nie ma tu przesądzającego znaczenia.

Zauważyć należy, że zeznań samego powoda wynikało, że nikt nie mówił, że dieta to tylko koszty wyżywienia, a z zeznań świadka A. G. (3) (dyrektora personalnego pozwanego) wynika, że wysokość diet rozumianych jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju od 1 kwietnia 2010 roku podzielona była na dwie części: jedna część (w niższej wysokości) była przeznaczona na pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży, a druga część (w wyższej wysokości), określona jako inne koszty socjalne – obejmowała ryczałty za noclegi.

W tej mierze należy zauważyć, że przepisy rozporządzenia nie wskazują dokładnie jakie świadczenia – czy też precyzyjnie, jak nazwane – mieszczą się w pojęciu należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej, gdyż najistotniejszy jest sam cel tych świadczeń tj. pokrycie zwiększonych kosztów związanych z podróżą służbową. Rozważając funkcję diet (i podobnie innych świadczeń związanych z pokryciem kosztów podróży służbowej) należy mieć na uwadze, że celem diet z tytułu podróży służbowych nie jest przysporzenie pracownikowi dodatkowych korzyści, a jedynie zrekompensowanie ponoszenia dodatkowych wydatków, a także - do pewnego stopnia - utrudnień życiowych związanych z pobytem poza miejscem zamieszkania (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20.10.1998 r., I PKN 392/98, OSNAP 1999 nr 23, poz. 745). Dieta ma służyć pokryciu tych zwiększonych kosztów i wydatków.

Niespornym jest, że pozwana spółka wypłacała powodowi należności z tytułu delegacji za podróże służbowe w znacznie wyższej wysokości niż określone w/w rozporządzeniem. Zdaniem Sądu oceny tej nie zmienia to, że od kwietnia 2010 roku kwota ta rozbita została na dwie części. Faktem bowiem pozostaje, że pozwany wypłacał powodowi łącznie kwoty 38/40/41 Euro, jako całość należności za podróże służbowe.

Do kwietnia 2010 roku z Regulaminu obowiązującego u strony pozwanej wynikało, że pracownikowi z tytułu podróży służbowych przysługuje „dieta”. Od dnia 1 kwietnia 2010 r. u pozwanego obowiązywał nowy regulamin wynagradzania, który w sposób odmienny określał zasady wypłacania należności z tytułu podróży służbowych definiując pojęcie „dieta”, a mianowicie przewidywał, że dieta rozumiana jest jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów socjalnych związanych z podróżą służbową poza granicami kraju i wynosi 38 Euro. W dalszej części regulamin przewidywał, że kwota 13 Euro stanowi dietę rozumianą jako pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia, a kwota 25 Euro obejmuje zwiększone inne koszty socjalne. Z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że wprowadzenie tej regulacji miało na celu dookreślenie należności wypłacanych przez pozwanego z tytułu podróży służbowych. Dla kierowców miało być jasne, że dieta stanowi całość wypłacanych na ich rzecz należności (przy czym część kwoty pokryć ma zwiększone koszty żywienia, a część zwiększone inne koszty socjalne). Tym samym, sytuacja przedstawiała się o tyle odmiennie od okresu poprzedzającego, że pracodawca zdefiniował pojęcia należności wypłacanych w związku z podróżami służbowymi tak, aby jasne było, że kwota 38 Euro na dobę pokrywa wszystkie związane z nimi koszty.

W ocenie Sądu Okręgowego żadnej wątpliwości nie budzi to, że pracownicy już wcześniej doskonale zdawali sobie sprawę z tego, że „dieta” (nierzadko określana przez pracowników jako „delegacja”), pokryć ma wszystkie koszty związane z podróżami, w tym koszty noclegów. Tyle tylko, że poczynając od kwietnia 2010 r. (tj. wprowadzenia nowego regulaminu wynagradzania, a jednocześnie wejścia w życie zmiany do ustawy o czasie pracy kierowców) - definicja pozwalać miała na jednoznaczne ustalenie, że „dieta” pokrywa wszystkie koszty socjalne, a więc również ewentualny ryczałt za nocleg.

Jak wynika z powyższego, zmiana wprowadzona w kwietniu 2010 r. jedynie uściśliła znaczenie tego pojęcia wskazując, że pracownikom przysługują diety rozumiane jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Jeszcze raz należy przypomnieć, że nie ma przeszkód, aby należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową zostały określone w postaci jednego ryczałtu. Już w wyroku Sądu Najwyższego z 15 września 2015 r., II PK 248/14 (LEX nr 1816556), przyjęto, że dopuszczalne było ustalenie przez strony stosunku pracy objęcia jednym ryczałtem (w adekwatnie wysokiej i stałej kwocie) diety oraz należnego kierowcy ryczałtu za noclegi, jeżeli łączny ryczałt nie był mniej korzystny niż przepisy powszechnie obowiązujące w zakresie minimalnych kosztów wyżywienia i ryczałtu za nocleg. Także inne orzeczenia wskazują na stanowisko, że jedno świadczenie mogło kompensować całościowe koszty socjalne wyjazdu kierowcy (por. wyroki Sądu Najwyższego z 13 sierpnia 2015 r., II PK 241/14, z 15 września 2015 r., II PK 248/14, z 17 maja 2016 r., II PK 98/16, z 14 lutego 2017 r., I PK 77/16).

Wówczas granicą minimalną kompensaty nie jest wysokość 25% ryczałtu noclegowego wedle § 9 ust. 4 rozporządzenia. Ryczałt może być mniejszy. Minimalne ograniczenie w ustawie dotyczy bowiem jedynie diety 77⁵ § 4 k.p.

W ocenie Sądu Okręgowego, nie narusza prawa określenie w przepisach zakładowych lub w umowie o pracę tych należności w kwocie niższej od wysokości ryczałtów przewidzianych w załączniku do rozporządzenia wykonawczego, wydane na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. Z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, wynika bowiem, że należy uwzględnić przy wykładni przepisów również aspekt ekonomiczny - między innymi uzasadnione oczekiwania właścicieli firm przewozowych, że zakup pojazdów wyposażonych w odpowiednie miejsca noclegowe, ogrzewanie i klimatyzację, wpłynie na obniżenie ich wydatków, związanych z ryczałtami za noclegi kierowców.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy należy dojść do przekonania, że Sąd Rejonowy w zaskarżonym wyroku (opartym na unormowaniach, które Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją) niesłusznie dał prymat przepisom rozporządzeń wykonawczych, wydanych z upoważnienia art. 77⁵ § 2 k.p. W sprawie powinny znaleźć zastosowanie przede wszystkim przepisy zakładowe - Regulamin pracy i Regulamin wynagradzania, który ustalał należności z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju.

W ocenie Sądu Okręgowego, świadczenie ustalone przez strony stosunku pracy na poziomie 38/40/41 euro nie dotyczyło jedynie diet w rozumieniu kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów wyżywienia i inne drobne wydatki. Tak wysoka dieta, zdaniem Sądu Okręgowego, wypłacana przed cały okres zatrudnienia pokrywała całość roszczeń powoda z tytułu ryczałtu za noclegi. Trzeba dodatkowo podkreślić, że przez wiele lat kierowcy zatrudnieni u strony pozwanej, w tym powód, nie mieli żadnych wątpliwości w tym zakresie, nie negowali tego, że należności określone w Regulaminie jako „diety” pokrywają w całości koszty związane z podróżą służbową, nie występowali do pracodawcy o jakieś dodatkowe należności, zaś podpisując umowy o pracę zdawali sobie sprawę, że wskazane w Regulaminie „diety” wyczerpują należności z tytułu podróży służbowych. Warto także podkreślić, że negocjowali oni, za pośrednictwem związków zawodowych, jedynie wysokość owych „diet”, a nie wprowadzenie dodatkowych ryczałtów, czyli de facto negocjowali wysokość wszelkich należności z tytułu podróży służbowych zawartych w jednym określeniu „dieta”. Przy takim stanie faktycznym trudno bowiem byłoby uznać, że wskazana w Regulaminach „dieta” na poziomie 38-41 euro (w zależności od okresu) dotyczyła jedynie pokrycia zwiększonych kosztów wyżywienia. Również stanowisko pracowników i związków zawodowych przez wiele lat potwierdza powyższe. W tej sytuacji raczej należałoby dojść do przekonania, że dopiero po pojawieniu się różnych orzeczeń Sądu Najwyższego dotyczących interpretacji wzbudzających kontrowersje przepisów, pracownicy uznali, że w oparciu o wskazane orzeczenia mogą

uzyskać dodatkowe środki finansowe od pracodawcy. Jednakże wskazanych orzeczeń Sądu Najwyższego nie można rozpatrywać w oderwaniu od powołanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, czy też w oderwaniu od uregulowań zawartych w Regulaminach. Zdaniem Sądu Okręgowego wskazane w Regulaminach „diety” zdecydowanie obejmowały nie tylko zwiększone koszty wyżywienia, ale również wszelkie inne koszty w tym również ryczałty za noclegi. Co istotne ryczałty za noclegi nie musiały odpowiadać kwotowo ryczałtom przewidzianym w obowiązujących Rozporządzeniach w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju.

Warto również podkreślić, że takie rozumienie pojęcia "diety", a więc nie tylko obejmującego koszty wyżywienia, jest powszechne w branży transportowej. Kierowcy, co Sądowi jest wiadomym z racji rozpoznawania spraw pracowniczych kierowców, posługują się terminem „diety” dla określenia całości należności z tytułu podróży służbowych. Nie jest używane formalne określenie „należności z tytułu podróży służbowych”, czy też „ryczałty”, "delegacje", co jest całkowicie zrozumiałe. W potocznym rozumieniu termin "diety" oznacza dla kierowcy należności przysługujące z tytułu odbywania podróży służbowych. Nie budzi wątpliwości Sądu, iż powód zdawał sobie doskonale sprawę z tego, że należności wskazane w przelewach jako "dieta" pokrywają wszystkie koszty związane z podróżami, w tym i koszty noclegów. Powód jako doświadczony kierowca musiał zdawać sobie sprawę z treści łączącego stosunku prawnego oraz zgadzał się na ustalone warunki. Godził się więc zarówno na nocowanie w kabinie pojazdu, jak i na to, że wypłacane mu przez pracodawcę należności pokrywają koszty odbywanych podróży służbowych, w tym koszty noclegu, w sposób ustalony i przyjęty u pracodawcy. Nadto z ustaleń faktycznych nie wynika, by strony miały zamiar uregulować tylko część świadczeń związanych z podróżą służbową. Reasumując, z materiału dowodowego wynika, że wysokość wypłacanych należności określonych jako "diety" wyczerpywała całość należności za podróż służbowe.

Należy zauważyć, że przepis art. 77⁵ § 5 k.p. posługuje się zwrotem "nie zawiera postanowień o których mowa w § 3". Chodzi więc o sytuację, w której zakładowe źródła prawa pracy w ogóle nie regulują należności z tytułu podróży służbowej czy też nie przewidują np. kosztów noclegu. W niniejszej sprawie nie mamy do czynienia z taką sytuacją.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że uzasadnione okazały się zarzuty naruszenia art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, w związku z § 25 Regulaminu pracy z 1 kwietnia 2010 r. i § 15 Regulaminu wynagradzania z 1 kwietnia 2010 r. (z kolejnymi zmianami wynikającymi z porozumienia pracodawcy z zakładową organizacją związkową).

Konieczne zatem było uwzględnienie tego, co wynika z regulacji wewnętrznych (zakładowych) pozwanego pracodawcy, przy czym nie muszą one zapewniać takiego minimalnego standardu zwrotu należności z tytułu podróży służbowych, jaki wynika z przepisów powszechnie obowiązujących (rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r.) ze względu nie nieporównywalność sytuacji pracownika sfery budżetowej odbywającego incydentalną podróż służbową i kierowcy w transporcie międzynarodowym, który znajduje się cały czas w podróży służbowej (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r. I PK 90/16)

Jedynie na marginesie trzeba zauważyć, że uzasadnione okazały się również zarzuty naruszenia art. 94 pkt 9a k.p. w związku z art. 6 k.c. i 300 k.p., ponieważ to na powódzie jako pracownika, a nie na stronie pozwanej jako pracodawcy, spoczywał ciężar dowodu w zakresie wykazania, w jakich miejscach (krajach) pracownik nocował w czasie swoich podróży służbowych. Naruszenie wspomnianych przepisów nie miało jednak zasadniczego znaczenia ani wpływu na rozstrzygnięcie.

Nie są natomiast uzasadnione zarzuty naruszenia art. 8 pkt 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 w związku z § 25 Regulaminu pracy z 1 kwietnia

2010 r. i § 15 Regulaminu wynagradzania z 1 kwietnia 2010 r., przez błędną interpretację i uznanie, że mimo wynikającego z nich prawa do odbywania przez kierowcę odpoczynku w kabinie pojazdu wyposażonego w miejsce do spania i stojącego na postoju oraz wypłaty przez pracodawcę świadczeń z tytułu podróży służbowej przewidzianych w Regulaminie, nie wpływa to na zaistnienie po stronie pracownika roszczenia o wypłatę ryczałtów za nocleg. Kwestia zwrotu ryczałtu za nocleg kierowcom w transporcie międzynarodowym nie jest nowa i już wcześniej orzecznictwo w przeważającej mierze nie akceptowało noclegu w kabinie samochodu jako bezpłatnego noclegu w rozumieniu przepisów o podróżach służbowych, co wymagało wypłacenia kierowcom ryczałtu w odpowiedniej wysokości. Należy w tym przedmiocie podtrzymać stanowisko przedstawione w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, utrwalone w późniejszym orzecznictwie (np. uchwale Sądu Najwyższego z 7 października 2014 r., I PZP 3/14). Ryczałt za nocleg określony w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę nie musi odpowiadać wysokością ryczałtom uregulowanym w rozporządzeniu z 19 grudnia 2002 r. przysługującym pracownikom sfery budżetowej (rządowej i samorządowej), odbywającym incydentalne podróże służbowe, należy się jednak pracownikowi nawet wtedy, gdy pracodawca zapewnił mu miejsce do spania w odpowiednio przystosowanej kabinie pojazdu. Traktowanie ryczałtu jako wypłaty kompensacyjnej eliminuje możliwość uznania go za wynagrodzenie za pracę.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko przedstawione w wyroku z 9 marca 2017 r., I PK 309/15, LEX nr 2273875, zgodnie z którym wykładnia przepisów dotyczących ustalania różnych składników należności przysługujących kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym, odbywającym stałe podróże do różnych krajów, powinna uwzględniać również aspekt ekonomiczny (zarówno konieczność zapewnienia poziomu zarobków adekwatnych do wysiłku pracownika i wielotygodniowej ciągłej pracy w warunkach ograniczonych możliwości wypoczynkowych, rozwoju firm transportowych oraz uniknięcia zarzutów dotyczących dumpingu socjalnego, przy zachowaniu jednak warunków zapewniających konkurencyjność polskich przedsiębiorstw przewozowych), a także potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców została uchwalona w związku koniecznością wdrożenia dyrektywy 2002/15/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 marca 2002 r. w sprawie organizacji czasu pracy osób wykonujących czynności w trasie w zakresie transportu drogowego. Celem tej dyrektywy były ustanowienie minimalnych wymagań w odniesieniu do organizacji czasu pracy w celu poprawy ochrony zdrowia i bezpieczeństwa osób wykonujących czynności w trasie w zakresie transportu drogowego oraz poprawy bezpieczeństwa drogowego i dostosowania warunków konkurencji.

Regulacja dotycząca możliwości nocowania w kabinie pojazdu podczas odpoczynku dziennego lub skróconego odpoczynku tygodniowego (trwającego co najmniej 24 godziny) zawarta została w powołanym wcześniej rozporządzeniu (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. Artykuł 8 ust. 8 tego rozporządzenia stanowi, że jeżeli kierowca dokona takiego wyboru,ienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą można wykorzystywać w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju.

Z przepisów tych wynika, że w odpowiednio przystosowanej kabinie pojazdu dopuszczalny jest tylko dzienny okres odpoczynku i skrócony tygodniowy okres odpoczynku. Artykuł 8 ust. 8 rozporządzenia przewiduje więc, że regularny tygodniowy okres odpoczynku powinien być wykorzystany w hotelu (motelu), na terenie bazy lub w porównywalnym miejscu albo w domu. Nie ulega zatem wątpliwości, że pracodawca ma obowiązek pokrycia kosztów noclegu poza kabiną w przypadku regularnego tygodniowego okresu odpoczynku (35 godzin wypoczynku stosownie do art. 14 ust. 2 ustawy o czasie pracy kierowców); jeśli kierowca nie przedstawi rachunku za nocleg, rekompensatą powinien być ryczałt za nocleg. Przepisy te uniemożliwiają polskim pracodawcom całkowite pominięcie w regulaminach wynagradzania ryczałtu za nocleg, nawet w przypadku zapewnienia pojazdu z miejscami noclegowymi. Ponieważ kierowcy przeważnie pracują w systemie trzy tygodnie pracy zagranicą i tydzień wypoczynku w Polsce, muszą korzystać zagranicą z regularnego tygodniowego wypoczynku, który nie może odbywać się w kabinie pojazdu. W tym kontekście kwestią sporną są tylko zwroty kosztów noclegu w przypadku dziennych i skróconych tygodniowych okresów wypoczynku, które mogą odbywać się w kabinie pojazdu.

Celem rozporządzenia (WE) nr 561/2006 jest poprawa warunków socjalnych kierowców oraz zwiększenie bezpieczeństwa wykonywanych przewozów drogowych, tak aby eliminować przyczyny ich niewyspania, zmęczenia i przepracowania. W akcie tym przewidziana jest wprost możliwość odbioru dziennych okresów odpoczynku i skróconych tygodniowych okresów odpoczynku w pojeździe (jeżeli posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy, pojazd znajduje się na postoju a kierowca się na to godzi). Nie reguluje on natomiast kwestii związanych z wynagradzaniem kierowców albo kompensowaniem im dodatkowych wydatków związanych z kosztami podróży służbowych.

Reasumując przepisy płacowe obowiązujące u pozwanego pracodawcy przewidywały niewątpliwie należne pracownikom świadczenia – z tym, że wprost nienazwane ryczałtem za noclegi – ale realizujące te cele i pracownicy te świadczenia otrzymywali. W związku z tym faktem, jakiegokolwiek wyższe świadczenia z tego tytułu im nie przysługują. Kwota, którą powód pobierał, niewątpliwie rekompensowała przynajmniej w jakiej części wszystkie koszty związane z podróżami służbowymi, w których przebywał. Przypomnieć należy w tym miejscu, że istota "ryczałtu" jako świadczenia kompensacyjnego (w tym wypadku przeznaczonego na pokrycie kosztów noclegu) polega na tym, że świadczenie wypłacane w takiej formie z założenia jest oderwane od rzeczywistego poniesienia kosztów i nie pokrywa w całości wszystkich wydatków z określonego tytułu (bo nie są one udokumentowane). W zależności od okoliczności konkretnego przypadku kwota ryczałtu - która jako uśredniona ustalona jest przez prawodawcę - pokryje więc pracownikowi koszty noclegowe w wymiarze mniejszym albo większym niż faktycznie przez niego poniesione.

Z uwagi na bezpieczeństwo ładunku zalecane było także, aby kierowcy nocowali na terenie zagranicznych baz pozwanej. Bazy te miały zaplecze sanitarne i na terenie baz zapewnione były warunki socjalne w postaci prysznica, toalety, kącika socjalnego, kącika, gdzie można było przygotować posiłek. W ramach opłaty parkingowej poza bazą był natomiast zapewniony prysznic i toaleta. Pozwana zwracała natomiast koszty opłaty parkingowej po przedstawieniu przez kierowcę stosownego potwierdzenia.

Z tych wszystkich względów na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił więc zaskarżony wyrok w punktach I, III, IV i V i oddalił powództwa.

Zmiana zaskarżonego wyroku powodowała konieczność ponownego orzeczenia przez Sąd Okręgowy o kosztach procesu za pierwszą instancję. Rozstrzygnięcie to zapadło w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c., który stanowi, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Sąd zasądził na rzecz pozwanej kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, na które złożyły się trzy opłaty adwokackie od trzech wniesionych powództw – każda w wysokości 1.800 zł (art. 98 k.p.c. w zw. z § 6 ust. 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.).

Również w zakresie kosztów postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy zastosował zasadę odpowiedzialności za wynik procesu wynikającą z art. 98 k.p.c.

W zakresie apelacji pozwanej Sąd zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2115 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, ustaloną na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 w zw. z § 9 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r., w aktualnym brzmieniu i art. 35 ust. 1 u.k.s.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc w zw. z § 2 pkt 6 w zw. z § 9 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r., w aktualnym na dzień orzekania przez Sąd Najwyższy brzmieniu.

Przewodnicząca: Sędziowie: